

ER. 4
S 119

SZW

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

**Beleidsevaluerend onderzoek
naar de melding en registratie
van arbeidsongevallen
(artikel 9 Arbowet)**

S 119

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden

NIA0050733

Arbeidsinspectie

Beleidsevaluerend onderzoek naar de melding en registratie van arbeidsongevallen (artikel 9 Arbowet)

S. Andriessen
J. Swaan

Nederlands Instituut voor
Arbeidsomstandigheden NIA
bibliotheek-documentatie-informatie
De Boelelaan 32, Amsterdam-Buitenveldert

ISN-nr.
plaats
datum

6303
Ser. 4. S-119
02 JULI 1991

Een onderzoek uitgevoerd in opdracht van het
Directoraat-Generaal van de Arbeid door het
Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandig-
heden NIA

juli 1991

CIP-gegevens Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

Andriessen, S.

Beleidsevaluerend onderzoek naar de melding en registratie van arbeidsongevallen (artikel 9 Arbowet) / S. Andriessen en J. Swaan. - Den Haag: Directoraat-Generaal van de Arbeid van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. - ([Studie] / Directoraat-Generaal van de Arbeid, [Arbeidsinspectie], ISSN 0921-9218; S 119)

Met lit. opg.

ISBN 90-5307-173-3

Trefw.: arbeidsongevallen.

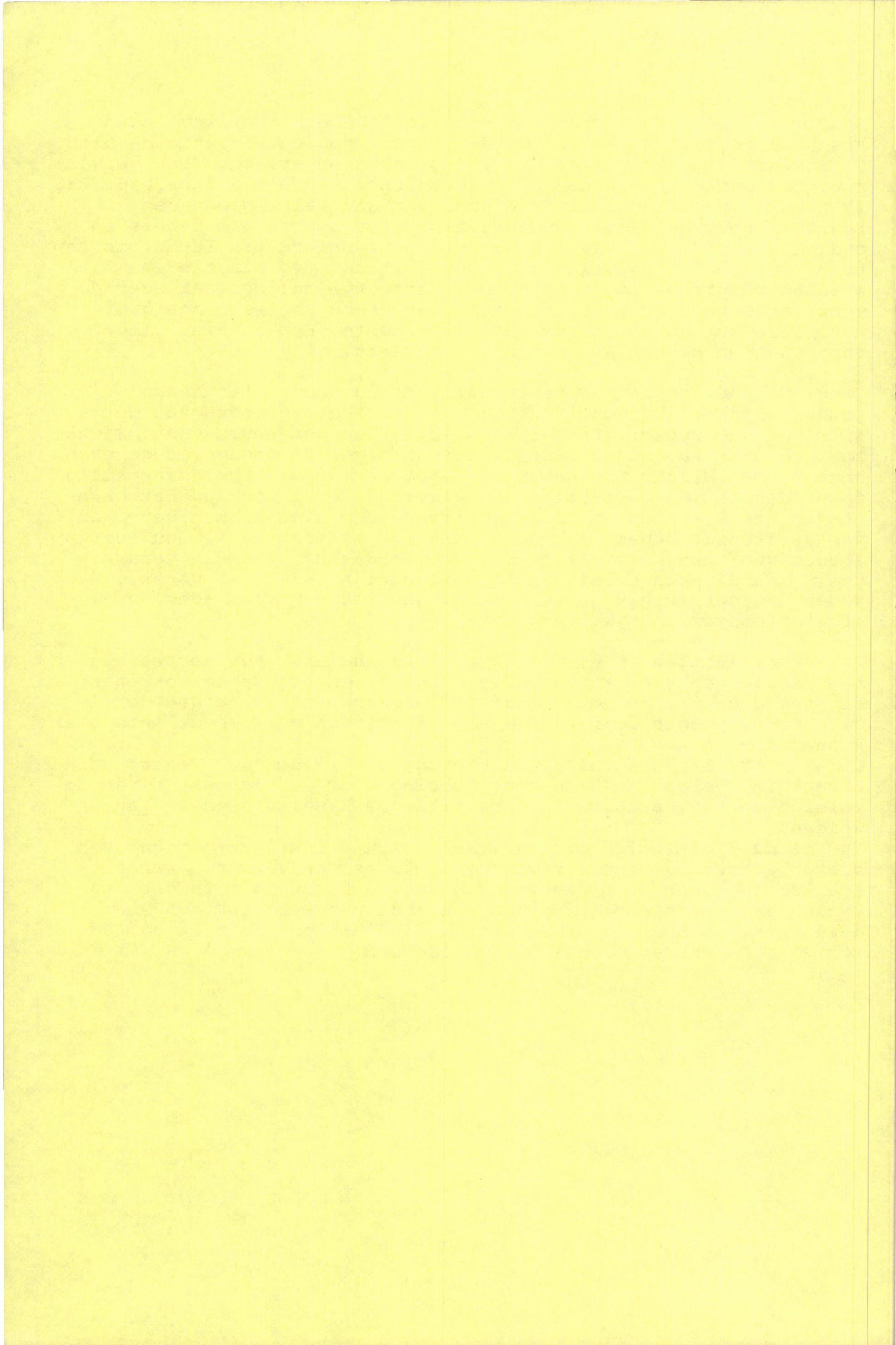
INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	4
1 Inleiding: achtergrond, doel en opzet van het onderzoek	13
1.1 Achtergrond	13
1.2 Vraagstelling	14
1.3 Opzet van het onderzoek	15
2 Kennis van en mening over de meldings- en registratieverplichtingen	18
2.1 Bekendheid met de meldings- en registratieplicht	18
2.2 Informatiebronnen	21
2.3 Informatiebehoefte bij de respondenten	22
2.4 Mening van de bedrijven en instellingen over de verplichtingen	23
3 Feitelijke registratie en melding door de werkgever	26
3.1 Aantal ongevallen en registratie	26
3.2 Registratie: vormgeving in bedrijven en instellingen	27
3.3 Melding	35
3.4 Meldingsdrempels	37
4 Herkenbaarheid en hanteerbaarheid van de Arbowet-definities voor 'ongeval' en 'gebeurtenis met grote materiële schade'	40
4.1 Gebruik van de indeling in soorten ongeval	40
4.2 Gebruik van het begrip 'ongeval met werkstaking'	40
4.3 Gebruik van het begrip 'ernstig ongeval'	41
4.4 Gebruik van het begrip 'dodelijk ongeval'	42
4.5 Gebruik van het begrip 'gebeurtenis met materiële schade'	43
5 De bijdrage van de meldings- en registratieverplichtingen aan de vormgeving van het Arbobeleid?	44
5.1 Gebruik van ongevalgegevens	44
5.2 Invloed van de wettelijke verplichtingen op de manier van omgaan met veiligheid	46

SAMENVATTING

(de nummering van de tabellen komt overeen met die in de hoofdstukken 1 t/m 5)

1 Inleiding: achtergrond, doel en opzet van het onderzoek

Sinds 1 januari 1988 zijn werkgevers verplicht conform artikel 9 van de Arbwet verplicht om ongevallen en beroepsziekten te melden en/of te registreren. Van eerder datum (1967) is er in het kader van de Ziektewet de verplichting om bedrijfsongevallen schriftelijk te melden aan de bedrijfsvereniging. De overheid wil artikel 9 nu op een aantal punten evalueren.

De vraagstelling van het onderzoek luidt als volgt: 'Zijn de in de Arbwet artikel 9 genoemde begrippen en meldings- en registratieplichten dusdanig herkenbaar en hanteerbaar, dat de procedure van melding van een ongeval bekend is en nageleefd wordt, en levert de registratie een bijdrage aan het preventieve beleid?'

Het doel van het onderzoek is tweeledig:

- a. Inzicht verschaffen in de mate van bekendheid met en de hanteerbaarheid van de begrippen ongeval, ernstig ongeval, dodelijk ongeval en gebeurtenis met grote materiële schade (artikel 9) voor werkgever en werknemer.
- b. Inzicht verschaffen in de bijdrage van de meldings- en/of registratieplicht (artikel 9) aan de vormgeving van het Arbobeleid (artikelen 10 & 4 Arbwet) in de onderneming of instelling.

In overleg met de opdrachtgever is besloten om ongeveer 50 bedrijven en instellingen in het onderzoek te betrekken. Daartoe zijn er in totaal 56 bedrijven benaderd voor deelname. Uiteindelijk zijn er 80 gesprekken gevoerd bij 45 bedrijven en instellingen. Dat betrof 11 kleine organisaties (tot 100 werknemers), 16 middelgrote (100 - 500 werknemers) en 18 grote (meer dan 500 werknemers).

Bij 26 bedrijven en instellingen zijn de interviews telefonisch afgenomen. De resterende gesprekken zijn in de bedrijven en instellingen zelf gevoerd. In verband met de vraagstelling zijn de deelnemende arbeidsorganisaties geselecteerd op de aanwezigheid van arbeidsongevallenregistratie.

De gesprekken hebben plaats gehad met een werkgeversvertegenwoordiger die ongevallenregistratie in zijn takenpakket had (40 interviews; in dit rapport aangeduid met 'werkgevers') en met een vertegenwoordiger van de werknemers, bijvoorbeeld Ondernemingsraad/ Dienstcommissie (40 interviews, in het rapport aangeduid als 'werknemer').

2 Kennis van en mening over de meldings- en registratieverplichtingen

Bekendheid met de meldings- en registratieplicht

Uit de enquête onder de vertegenwoordigers van de directie en die van de werknemers blijkt dat driekwart van hen bekend is met het bestaan van artikel 9. De kleine bedrijven zijn relatief slecht

op de hoogte, en dat geldt het meest uitgesproken voor werknemers. Toch troffen wij nog drie werkgeversvertegenwoordigers van grote bedrijven (meer dan 500 werknemers) die niet op de hoogte bleken te zijn van het bestaan van artikel 9 Arbowet. Echter: slechts de helft van de 59 personen die zeggen van het bestaan van het artikel af te weten, geeft aan ook bekend te zijn met de globale inhoud ervan. Het is opvallend dat 55% van de werkgeversvertegenwoordiging en slechts 25% van de werknemersvertegenwoordiging zegt te weten van het bestaan van het wetsartikel en ook de inhoud te kennen.

De geïnterviewden is gevraagd aan te geven, wat er in artikel 9 verstaan wordt onder de verschillende soorten arbeidsongeval, namelijk ongeval met letsel en werkstaking, ernstig ongeval en dodelijk ongeval. Van de ondervraagden kon 35% dat aangeven en 59% niet. Werkgevers zijn beter op de hoogte dan werknemers (40% tegen 30%). De differentiatie in soorten ongeval is bij werkgevers beter bekend naarmate het bedrijf groter is.

Het wetsartikel bevat een registratieplicht voor gebeurtenissen met grote materiële schade met direct gevaar voor werknemers. Gemiddeld de helft van de respondenten is daarvan op de hoogte: 55% van de werkgevers en 45% van de werknemersvertegenwoordiging.

Veel bedrijven hebben te maken met twee wetten die registratie en/of melding van arbeidsongevallen voorschrijven, de Arbowet en de Ziektewet. De onderzoekers veronderstelden dat die dubbele verplichting verwarrend werkt voor bedrijven, en dat het ontduiding van verplichtingen in de hand werkt. Van verwarring bleek in de door ons ondervraagde bedrijven nauwelijks sprake te zijn. De geïnterviewden van de bedrijven waar de Ziektewet geldt, waren slecht op de hoogte van de verschillen tussen Arbowet en Ziektewet op het punt van ongevallenregistratie en -melding: slechts 8 van de 26 werkgevers en 1 van de 23 werknemers wisten dat er verschillen bestonden.

Het feit dat Ziektewet en Arbowet verschillende eisen stellen aan registratie en melding, wordt als weinig problematisch ervaren. Deze bevinding blijkt samen te hangen met het gegeven dat de registratie voor Arbowet en Ziektewet in veel bedrijven door verschillende afdelingen wordt uitgevoerd, en dat aan de twee registratievormen een verschillende betekenis wordt toegekend. De Ziektewetregistratie wordt gezien als een administratieve verplichting, en wordt uitgevoerd door personeelszaken. De Arbowetregistratie hangt samen met preventie, en wordt uitgevoerd door een veiligheidskundige.

De term 'ongevallenregister' was bij een kwart van de werkgevers en 40% van de werknemers onbekend. De wet regelt het inzagerecht in het ongevallenregister voor de werknemersvertegenwoordiging. Vreemd genoeg zijn werkgevers - en dat geldt in alle bedrijfstakken - daarvan beter op de hoogte dan werknemers, namelijk 22 van de 34 werkgevers (65%) tegen 14 van de 36 werknemers (39%).

Informatiebronnen

De kennis over Artikel 9 hebben de geïnterviewden geput uit een groot aantal verschillende bronnen. Meestal ging het om schriftelijk materiaal, in mindere mate om mondelinge voorlichting en

opleiding. De belangrijkste bronnen waren: de wetstekst zelf, vakbonden en OR-bladen, werkgeversorganisaties, Arbeidsinspectie (o.a. CP-blad) en NIA (o.a. Maandblad Arbeidsomstandigheden).

Informatiebehoefte

Een kwart van de werkgevers en een derde van de werknemers heeft nog behoefte aan informatie over bepaalde aspecten van de wettelijke registratie en melding. Er is vooral vraag naar een brochure voor OR/VGW-commissie en voor werknemers.

Mening over verplichtingen

Positief vinden de bedrijven en instellingen de mogelijkheden die de verplichte registratie voor bedrijfsintern gebruik biedt. De beoordeling die de respondenten geven van het externe gebruik door de Arbeidsinspectie is minder gunstig.

Het verplichten van de melding van ernstige ongevallen en die van dodelijke ongevallen wordt door praktisch alle respondenten als goed ervaren. Immers, de bedrijven hebben er zelf belang bij. De verplichting zorgt ervoor dat ze niet te laconiek met ongevallen omgaan, en werkt preventief.

De verplichting van het melden van incidenten met grote materiële schade en gevaar voor werknemers wordt door een aantal respondenten iets sceptischer benaderd.

Gevraagd naar hun mening over een verplichte ongevallenregistratie geven bijna alle respondenten aan dat de Overheid weliswaar de registratie kan verplichten, maar dat dat geen waarborg is dat er gebruik van gemaakt wordt. Toch wordt het in het algemeen als een goed ding ervaren, alleen al omdat sommige bedrijven er zonder verplichting in het geheel niets aan zouden doen.

Concluderend: in het algemeen laten de geïnterviewden zich positief uit over de opgelegde verplichtingen. Toch zijn er twijfels of er wel nuttig gebruik van gemaakt wordt door de Arbeidsinspectie. Bedrijven en instellingen ervaren het als zeer negatief als ze geen reacties krijgen op directe meldingen in het kader van artikel 9, of als de Arbeidsinspectie zich niet verdiept in het aanwezige register. Een typerende reactie gaf een werkgever die meldde, dat hij ook geen reactie had gekregen na het te laat insturen van het Arbojaarverslag, dus dat het er blijkbaar weinig toe deed hoe een bedrijf met de verplichtingen omging. Bedrijven en instellingen verwachten duidelijk een klantgerichte benadering vanuit de Arbeidsinspectie, meer dan nu het geval is.

3 Feitelijke registratie en melding door de werkgever

Registratie

Bij het interviewen over de in de arbeidsorganisaties aanwezige ongevallenregistratiesystemen waren er twee zaken die erg in het oog sprongen: veel respondenten leken slecht op de hoogte te zijn van procedures in hun eigen organisatie en van de relatie tussen de procedures en de wet, en de interpretatie van het woord 'registratie' liep nogal uiteen.

Het woord 'registratie' leverde meer verwarring op dan de onderzoekers hadden voorzien. Sommige respondenten bleken onder

'registratie' een veel uitgebreidere activiteit te verstaan, zoals het uitvoeren van een nader onderzoek (vaak ongevallenonderzoek genoemd), of het verwerken van gegevens (zoals het berekenen van ongevallencijfers).

Tabel 3.2 De functionarissen die de ongevallenregistratie uitvoeren

De registratie werd uitgevoerd door:	Aantal bedrijven
(hoofd)veiligheidskundige/-coördinator/-assistent	17
(hoofd)personeelszaken/P&O	10
lijnchefs (directe tot hoogste)	5
(hoofd)EHBO	4
portier	3
medische dienst/BGD	2
directie	2
administratie	2
onbekend/niet van toepassing	4

Van de 45 bedrijven en instellingen zeiden er 31 een ongevallenformulier te gebruiken, 7 bedrijven registreerden met behulp van het ongevalsmeldingsformulier van de Bedrijfsvereniging/het GAK. In één situatie vond registratie geautomatiseerd plaats, en in één bedrijf met behulp van een schadeformulier.

De Arbowet verplicht de werkgever om niet alleen ongevallen van eigen werknemers te registreren, maar ook die van inleenkrachten (bijvoorbeeld uitzendkrachten), oproepkrachten, stagiairs en vrijwilligers.

Tabel 3.3 Percentage bedrijven/instellingen dat doet aan registratie van de arbeidsongevallen van genoemde groepen (? betekent: werkgever en werknemer gaven een verschillend antwoord). 100% = 41 bedrijven.

	Wel (%)	? (%)	Niet (%)
Eigen werknemers	100	0	0
Inleenkrachten	54	17	29
Stagiairs	49	27	24
Oproepkrachten	27	27	46
Vrijwilligers	7	27	66

De helft van de bedrijven/instellingen registreert meer dan de wet voorschrijft (b.v. ook EHBO-ongevallen), 22% voldoet niet aan de wet, en registreert minder of niets.

Uit de interviews bleek, dat in artikel 9 en de toelichting daarop niet duidelijk genoeg omschreven wordt wat onder een ongevallenregister wordt verstaan. Is het bijvoorbeeld een vereiste dat dit register zich op één plaats in het bedrijf bevindt, of is het ook toegestaan dat elke afdeling zijn eigen

register heeft? Sommige bedrijven blijken een overzicht van ongevallencijfers als register te beschouwen. Hoewel uit het concept-publicatiebeleid blijkt, dat bedoeld wordt op een overzicht waarop elk ongeval apart vermeld staat, is nergens expliciet aangegeven dat een overzicht met alleen cijfers niet toegestaan is.

Tabel 3.5 Percentage bedrijven en instellingen met een bepaald soort register (meer dan één antwoord was mogelijk)

	%
Registratieformulieren	47
Verzamelstaat	49
Ziektewetformulieren	9
Boek	13
Jaarverslag	4

Tabel 3.6 Percentage bedrijven/instellingen met een ongevallenregister die genoemde soorten gegevens in het register opnemen

	%
Verzuimongevallen	81
Ernstige ongevallen	62
Dodelijke ongevallen	51
Materiële schade + gevaar	30
Materiële schade	5
Bijna-ongevallen	14
Pleister-ongevallen	51
Risicomelding	3
Ziekenhuisbezoek	3

Melding

Melding van arbeidsongevallen hebben we voor de geïnterviewden gedefinieerd als "het kenbaar maken aan een instantie buiten de eigen organisatie, dat er een arbeidsongeval heeft plaatsgevonden".

Tabel 3.9 Percentage bedrijven instellingen waar de aangegeven functionarissen de melding van arbeidsongevallen aan de Arbeidsinspectie uitvoeren

	%
(hfd) PZ/P&O	22
(hfd) veiligheidskundige/veiligheid & milieu	53
Bedrijfsleiding	9
Directe chef	4
Portier	2
Werknemer	2

Lang niet alle bedrijven en instellingen melden hun ongevallen zoals de wet hen voorschrijft.

Voor het niet melden worden verschillende oorzaken aangedragen. De belangrijkste oorzaken liggen op het gebied van motivatie, van kennis en van het niet buiten willen hangen van vuile was. Nalatigheid door gebrek aan motivatie wordt door de geïnterviewden zeven maal genoemd; werknemers hebben vaak geen inzicht in het belang van de melding (3 maal). Soms schort het bij de chef aan kennis (3), en het komt regelmatig voor dat niet duidelijk is dat een gebeurtenis als arbeidsongeval gezien moet worden (8). Als een werknemer zich na een ongeval pas de volgende dag ziek meldt, is het bedrijf niet op de hoogte van de achtergrond (1). Soms is de wil er op zich wel, maar is de werkdruk zo hoog (bijvoorbeeld bij reorganisatie) dat produktie voor alles gaat (2).

Het komt voor dat heel goed bekend is bij een werknemers op een afdeling of binnen het bedrijf, dat er een bedrijfsongeval heeft plaatsgevonden, maar dat het bewust niet doorgegeven wordt: niemand laat graag fouten blijken (4), men wil het probleem binnen het bedrijf houden (1) en niet melden voorkomt veel rompslomp (1). In ondernemingen waar bonussen worden uitgedeeld bij het ontbreken van ongevallen kan de druk van collega's om het ongeval niet te melden erg groot zijn (1).

Het juist wel melden van alle ongevallen heeft vooral te maken met de bedrijfscultuur, met inzicht in het belang van melding en met de aanwezigheid van een goede infrastructuur.

4 Herkenbaarheid en hanteerbaarheid van de arbowet-definities voor "ongeval" en "gebeurtenis met grote materiele schade"

Slechts in 29% van de bedrijven en instellingen wordt de indeling in soorten ongeval gehanteerd zoals die in Artikel 9 beschreven staat.

In de Arbowet wordt een arbeidsongeval omschreven als een ongeval waarbij het werk gestaakt wordt en niet dezelfde dag hervat (in de praktijk vaak aangeduid als "verzuimongeval"). In tweederde van de onderzochte bedrijven wordt een verzuimongeval ook zo omschreven.

Twee soorten arbeidsongeval worden in de Arbowet als ernstig aangemerkt: ongevallen met een ziekenhuisopname binnen 24 uur, of ongevallen waarbij de getroffen en letsel oploopt dat waarschijnlijk blijvend zal zijn.

Het begrip "ernstig ongeval" zoals dit in de Arbowet is opgenomen, leeft niet erg in de onderzochte bedrijven en instellingen. In 29% van de bedrijven wordt het wel gebruikt, in 24% niet, en in 40% van de bedrijven en instellingen gebruikt men een afwijkende definitie. De uitdrukking "ernstig ongeval" wordt wel veel gebruikt, maar een ieder geeft daar zijn eigen invulling aan. De invulling die de Arbowet aan het begrip geeft, is niet zo gebruikelijk blijkbaar. Overigens komt het ook voor, dat op een ongevallenregistratieformulier wel gevraagd wordt naar ziekenhuisop-

name of blijvend letsel, maar dat een dergelijk ongeval niet het predikaat ernstig ongeval krijgt. De van de wet afwijkende definities die in het onderzoek naar voren kwamen, komen soms wel gedeeltelijk overeen met die in de Arbowet, maar ze zijn in de meeste gevallen beperkter. Eén bedrijf vindt elk ongeval met verzuim ernstig; dat betekent een ruimere interpretatie dan in de Arbowet. De ondervraagde functionarissen waren niet in staat de reden van de afwijking te noemen.

Grote materiële schade (van f 100.000,-- of meer) moet direct aan de Arbeidsinspectie gemeld worden, en ook in het register aangekend, als daarbij gevaar voor werknemers heeft bestaan. 38% Van de bedrijven en instellingen registreert zulke incidenten, of zou het doen als ze voorkwamen.

De helft van de ondervraagden is op de hoogte van het bestaan van de registratieplicht. Het begrip "grote materiële schade" wordt in arbeidsorganisaties veel gebruikt, de uitdrukking "grote materiële schade met gevaar voor werknemers" zeer weinig, naar het lijkt. De indruk bestaat dat, hoewel men in bedrijven slecht op de hoogte is van de precieze wettelijke verplichtingen op dit punt, de verantwoordelijke functionarissen bij voorkomen van dergelijke rampzalige situaties de Arbeidsinspectie toch wel waarschuwen, al is niet altijd duidelijk of dat ook moet. Het merendeel van de ondervraagden heeft geen ervaring met dergelijke gebeurtenissen.

5 De bijdrage van de meldings- en registratieverplichtingen aan de vormgeving van het arbobeleid

Registratie en melding van arbeidsongevallen is natuurlijk geen doel op zich.

Tabel 5.2 Op welke manieren maken bedrijven gebruik van de ongevalgegevens, naast opname in het ongevallenregister? Per bedrijf was meer dan één antwoord mogelijk

	Aantal bedrijven
Ongevallenonderzoek	5
Analyse van gegevens	3
Basis voor maatregelen	23
Evaluatie van maatregelen	2
Naar directie	6
Naar OR/VGW-cie	4
Naar PZ	2
Naar bedrijfsarts	2
Rapportage aan personeel	2
Rapportage aan een externe registrerende instantie	4
In persoonsdossier van werknemer	2
In arbojaarverslag	9
In jaarverslag OR/VWG-cie	5
In BGD-jaarverslag	2
In PZ-verslaggeving	2
Koppeling met kwaliteitszorg	1
Kosten veiligheid berekend	1
Onbekend	1

Het is duidelijk dat de ongevalgegevens uitgebreid ter kennis gebracht worden van allerlei groeperingen binnen en buiten de eigen organisatie. Een groot aantal bedrijven en instellingen onderneemt op basis van het geregistreerde acties ter verhoging van de veiligheid: ongevalonderzoek, analyse, maatregelen en evaluatie van maatregelen.

Respondenten uit grote bedrijven zeggen in de meeste gevallen "nee" op de vraag of de wettelijke verplichtingen invloed hebben gehad op de manier van omgaan met veiligheid. Kleine en middelgrote bedrijven laten zich op dit punt iets minder negatief uit.

6 Conclusies en beleidsimplicaties

Over het algemeen kunnen we zeggen dat de kennis over de in artikel 9 Arbowet verplichte registratie en melding van arbeidsongevallen zeer globaal en onvoldoende is, vooral bij werknemers en bij kleine bedrijven. De definities van "ongeval met werkstaking" en "ernstig ongeval" zoals de wet die aangeeft, worden in een groot aantal gevallen niet, of niet helemaal gevolgd. De term "ernstig ongeval" zoals de wet die hanteert, leeft niet bij

bedrijven en instellingen. De verplichting ook over ingeleende krachten te registreren en melden, wordt nog onvoldoende gevolgd. De woorden registratie en melding blijken onverwacht voor verwarring te zorgen, en in de wet en het concept-publicatiebeleid (P13 is niet voldoende duidelijk omschreven aan welke eisen een register moet voldoen). Ondanks een groot gebrek aan kennis en ondanks de onduidelijkheden die bij de respondenten leven, is men toch vrij goed te spreken over het feit dat registratie en melding verplicht is gesteld. De meeste twijfel bestaat over de verplichte melding en registratie van gebeurtenissen met grote materiële schade en gevaar voor werknemers. Het is niet alle respondenten duidelijk welk nut dit heeft.

Concluderend: er is nog veel voorlichting nodig. Het meest noodzakelijk lijkt voorlichting over de achtergronden van de meldings- en registratieverplichtingen, en het geven van inzicht in de manier waarop de Arbeidsinspectie met de ongevalgegevens omgaat. Het blijkt dat het niet reageren van de Arbeidsinspectie op meldingen van ongevallen demotiverend werkt voor de betrokkenen in bedrijven en instellingen; het soms niet kunnen bereiken van de Arbeidsinspectie heeft eenzelfde effect. De AI zou moeten zorgen voor een meer klantgerichte benadering, waarvan terugkoppeling na directe meldingen een belangrijk onderdeel vormt. Nader inzicht in het gebruik van ongevalgegevens door de Arbeidsinspectie lijkt wenselijk.

Veel voorlichting is nog nodig voor werknemers: ten eerste begint het vastleggen van gegevens over ongevallen bij de betrokkenen bij een ongeval, en ten tweede moeten werknemersvertegenwoordigers op de hoogte zijn van de verplichtingen voor ze er iets mee kunnen doen.

Omdat niet altijd dezelfde soort functionarissen met registratie en melding belast is, zou voorlichting over de uitvoering van de melding en registratie via verschillende kanalen gegeven kunnen worden.

In het publicatieblad over artikel 9 zou duidelijker omschreven moeten worden wat onder registreren en melden verstaan wordt. Meer uitleg over de eisen waaraan een register moet voldoen is wenselijk. De omschrijving van "ongeval met werkstaking" zou duidelijker kunnen; voorbeelden van definities die niet aan de wet voldoen werken mogelijk verhelderend.

1 INLEIDING: ACHTERGROND, DOEL EN OPZET VAN HET ONDERZOEK

1.1 Achtergrond

Wat is een ongeval? Wanneer spreken we van een arbeids- of bedrijfsongeval? Welke arbeidsongevallen zou een bedrijf of instelling moeten melden en registreren? Hoe kunnen ongevallen in de toekomst voorkomen worden? Dit zijn enkele belangrijke vragen die in verband met ongevallenregistratie in een bedrijf of inrichting gesteld kunnen worden. Arbeidsorganisaties kunnen dit op verschillende manieren aanpakken.

In januari 1988 is artikel 9 van de Arbowet van kracht geworden. In dat artikel staat welke soorten ongevallen en beroepsziekten onderscheiden worden en welke meldings- en/of registratieplicht de werkgever heeft. De functie van artikel 9 van de Arbowet is volgens het Directoraat-Generaal voor de Arbeid voor werkgevers en werknemers dat: 'de registratie van bedrijfsongevallen - die ook door de werknemersvertegenwoordiging kan worden ingezien - als uitgangspunt kan dienen voor het voeren van een (gezamenlijk) beleid gericht op een zo groot mogelijke veiligheid.' Daarbij vraagt het artikel van werkgever en werknemer verschillende acties: de werkgever behoort de melding en registratie uit te voeren en de werknemers voor te lichten over de daarmee samenhangende procedures, de werknemersvertegenwoordiging dient zich op de hoogte te stellen van het geregistreerde.

Het belang van artikel 9 voor de Arbeidsinspectie (AI) is dat zij op grond van de gemelde en geregistreerde gegevens:

- a. Over de mogelijkheid beschikt om snel en selectief te reageren op gebeurtenissen in bedrijven en inrichtingen, doordat duidelijker omschreven is welke zaken wel en welke zaken niet aan de AI gemeld dienen te worden;
- b. Een overzicht verkrijgt omtrent de mate waarin ongevallen en beroepsziekten voorkomen en de ontwikkelingen die zich daarin voordoen.

(concept-publicatieblad CP 13, pagina 3)

Sinds 1 januari 1988 zijn werkgevers dus verplicht conform artikel 9 van de Arbowet verplicht om ongevallen en beroepsziekten te melden en/of te registreren. Van eerder datum (1967) is er in het kader van de Ziektewet de verplichting om bedrijfsongevallen schriftelijk te melden aan de bedrijfsvereniging. De overheid wil artikel 9 nu op een aantal punten evalueren.

Het gedeelte van artikel 9 dat betrekking heeft op de melding van beroepsziekten is reeds geëvalueerd (Putten, D.J. van, e.a., 1989). De kern van het hier gerapporteerde evaluatie-onderzoek artikel 9 Arbowet heeft derhalve betrekking op de leden 1, 2 en 3 van artikel 9, namelijk: de melding en/of registratie van ernstige ongevallen, ongevallen met arbeidsverzuim en gebeurtenissen met grote materiële schade.

1.2 Vraagstelling

De vraagstelling van het onderzoek luidt als volgt: 'Zijn de in de Arbowet artikel 9 genoemde begrippen en meldings- en registratieplichten dusdanig herkenbaar en hanteerbaar, dat de procedure van melding van een ongeval bekend is en nageleefd wordt, en levert de registratie een bijdrage aan het preventieve beleid?' Uit de praktijk is bekend dat er drempels kunnen zijn die de effectiviteit van dit artikel in de weg staan. Daarom wil het Directoraat-Generaal voor de Arbeid twee jaar na de invoering van het wetsartikel inzicht krijgen in hoe de bedrijven/inrichtingen zich gedragen in de toepassing van artikel 9, en of er op bepaalde punten meer informatie of bijvoorbeeld striktere handhaving noodzakelijk c.q. wenselijk is, zowel aan de zijde van de Arbeidsinspectie als aan de zijde van de bedrijven.

Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is tweeledig:

- a. Inzicht verschaffen in de mate van bekendheid met en de hanteerbaarheid van de begrippen ongeval, ernstig ongeval, dodelijk ongeval en gebeurtenis met grote materiële schade (artikel 9) voor werkgever en werknemer.
- b. Inzicht verschaffen in de bijdrage van de meldings- en/of registratieplicht (artikel 9) aan de vormgeving van het

Arbobeleid (artikelen 10 & 4 Arbowet) in de onderneming of instelling.

1.3 Opzet van het onderzoek

De onderzoeksgroep

Voor de samenstelling van de onderzoeksgroep is, na overleg met de opdrachtgever, voornamelijk uitgegaan van de groep bedrijven en instellingen die deelneemt aan de Ongevallenregistratie (ONGIS) van het NIA. Deze bedrijven vormen een niet geheel representatieve steekproef uit alle bedrijven en instellingen in Nederland. Het betreft namelijk arbeidsorganisaties die uit eigen beweging en vrijwillig deelnemen, en die dus tenminste iets aan ongevallenregistratie doen. Een van de redenen om voor een dergelijke steekproef te kiezen was, dat het slechts bij bedrijven met enige aandacht voor ongevallenregistratie mogelijk is om inhoudelijke vragen te stellen naar het gebruik van begrippen die met die registratie te maken hebben. Bedrijven en instellingen met geen enkele vorm van ongevallenregistratie waren voor dit onderzoek minder interessant. Toch hebben we een aantal van deze arbeidsorganisaties in de steekproef opgenomen om te zien of er ondanks de afwezigheid van registratie iets aan kennis over de wettelijke verplichtingen aanwezig was. In het vooronderzoek is een vijftal bedrijven en instellingen benaderd dat niet aan het ONGIS deelneemt. Dit betrof twee bedrijven/instellingen met en drie bedrijven/instellingen zonder registratie.

Voor een redelijke spreiding in soorten arbeidsorganisatie is een aantal selectiecriteria gehanteerd: de grootte van het bedrijf, de bedrijfstak en de regio waarin het bedrijf gevestigd is. Grotere bedrijven onderscheiden zich doorgaans van de kleinere in kennis en mogelijkheden om structureel aandacht te besteden aan arbeidsomstandigheden; per bedrijfstak kunnen veiligheidsrisico's sterk verschillen; de Arbeidsinspectiedistricten kunnen verschillen in aandacht voor ongevallenregistratie.

Als strategie is er voor gekozen om de bedrijven en instellingen eerst schriftelijk te benaderen en deze daarna op te bellen met

het verzoek om deel te nemen. Het aantal bedrijven en instellingen dat is afgefallen door weigering of praktische bezwaren bedroeg 11. Wel deelgenomen hebben 45 bedrijven en instellingen. Dat betrof 11 kleine organisaties (tot 100 werknemers), 16 middelgrote (100 - 500 werknemers) en 18 grote (meer dan 500 werknemers). Daarvan waren er 22 in de Randstad gesitueerd (Noord- en Zuid-Holland en Utrecht), 16 in Zuid-Nederland (Zeeland, Noord Brabant, Limburg, Gelderland) en 7 in Noord-Nederland (Friesland, Groningen, Drente, Overijssel, Flevoland). Deze regio-indeling wordt in dit rapport verder gehanteerd. De verdeling over de bedrijfstakken was als volgt (Standaardbedrijfsindeling van het CBS):

Tabel 1.1 Verdeling van de geïnterviewde arbeidsorganisaties over de bedrijfstakken

	Aantal
0 Landbouw en visserij	1
1 Delfstoffenwinning	2
2 Industrie (voedings- en genotmiddelen, textiel en leder, hout en meubel, papier, grafische sector, aardolie, chemie)	13
3 Industrie (bouwmaterialen, metaal, machines, electrotechniek, transportmiddelen, instrumenten, overige)	13
4 Nutsbedrijven	4
5 Bouw	1
6 Handel, horeca, reparatiebedrijven	1
7 Transport-, opslag- en communicatiebedrijven	2
8 Bank- en verzekeringswezen, zakelijke dienstverlening	0
9 Overige dienstverlening	8

Anonimiteit

Aan deelnemende arbeidsorganisaties werd anonimiteit gegarandeerd.

Omdat ongevallen niet als reclame gezien worden voor een bedrijf, moest geheimhouding gewaarborgd zijn. Daarom zijn de door de onderzoekers geconstateerde afwijkingen van de door de wet voorgeschreven situatie niet aan de Arbeidsinspectie gemeld; de onderzoekers hebben echter niet geschroomd deze afwijkingen na afloop van het interview aan de ondervraagde te melden, indien deze afwijkingen kennelijk berustten op slecht of niet geïnformeerd zijn over de wettelijke verplichtingen.

Opzet

Het onderzoek bestond uit een vooronderzoek en een hoofdonderzoek. Het vooronderzoek diende voornamelijk om een vragenlijst te ontwikkelen en te testen. In dit verslag zijn de gegevens uit het vooronderzoek met die van het hoofdonderzoek gecombineerd.

In het hoofdonderzoek zijn de geselecteerde arbeidsorganisaties benaderd. In overleg met de opdrachtgever is besloten om ongeveer 50 bedrijven en instellingen in het onderzoek te betrekken.

Daartoe zijn er in totaal 56 bedrijven benaderd voor deelname. Uiteindelijk zijn er 80 gesprekken gevoerd bij 45 bedrijven. Bij 26 bedrijven en instellingen zijn de interviews telefonisch afgenomen. De resterende gesprekken zijn in de bedrijven en instellingen zelf gevoerd.

De gesprekken hebben plaats gehad met een werkgeversvertegenwoordiger die ongevallenregistratie in zijn takenpakket had (40 interviews; in dit rapport aangeduid met 'werkgevers') en met een vertegenwoordiger van de werknemers, bijvoorbeeld Ondernemingsraad/ Dienstcommissie (40 interviews, in het rapport aangeduid als 'werknemer'). Niet in alle deelnemende bedrijven en instellingen was het mogelijk om zowel met een vertegenwoordiger van de directie of staf als met een werknemer een gesprek te voeren; in dat geval is één van beiden geïnterviewd (in vijf gevallen alleen een werkgeversvertegenwoordiger, in vijf gevallen alleen een werknemer). De gesprekken duurden gemiddeld 45 minuten en werden gehouden in de periode mei - augustus 1990.

De gebruikte vragenlijst is opgenomen als bijlage.

Voorafgaand aan de gesprekken is aan de aan het onderzoek deelnemende bedrijven gevraagd om bedrijfsstukken ter beschikking te stellen, zoals een ongevallenmeldingsformulier of een Arbeidsbeleidsplan waarin bijvoorbeeld de meldingsprocedure van een bedrijfsongeval staat beschreven, zodat de onderzoekers zo mogelijk al enigszins op de hoogte waren van de situatie in de te interviewen organisatie.

2 KENNIS VAN EN MENING OVER DE MELDINGS- EN REGISTRATIEVERPLICHTINGEN

In dit hoofdstuk komt aan de orde in hoeverre werkgevers en werknemers op de hoogte zijn van de verplichtingen op het gebied van de melding en registratie van arbeidsongevallen. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de verplichtingen in het kader van de Arbowet, maar ook de Ziektewetverplichting wordt aangeroerd. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een weergave van de mening van de geïnterviewden over de meldings- en registratieplichten van de Arbowet.

2.1 Bekendheid met de meldings- en registratieplicht

Op grond van artikel 9 van de Arbowet is de werkgever verplicht om bedrijfsongevallen aan de Arbeidsinspectie te melden en/of op te nemen in een ongevallenregister. Daarvoor is het van belang om te weten wat onder een bedrijfsongeval wordt verstaan, welke ongevallen direct aan de Arbeidsinspectie moeten worden gemeld en welke ongevallen in het ongevallenregister moeten worden vermeld. Wat onder een ongeval wordt verstaan komt hierna aan de orde. De plicht van werkgevers om bedrijfsongevallen te melden en/of te registreren is zowel van toepassing wanneer het ongeval betrekking heeft op eigen werknemers, alsook wanneer het uitzendkrachten of andere inleenkrachten betreft die in het bedrijf te werk zijn gesteld. In veel gevallen ontstaat er een samenloop van verschillende meldingsverplichtingen. Zo kan er bij een bepaald ongeval zowel een meldingsplicht zijn in het kader van artikel 9 van de Arbowet, als in het kader van de Ziektewet. Deze samenloop betekent echter niet dat een van de meldingsverplichtingen niet nageleefd hoeft te worden.

Bekendheid met Artikel 9

Uit de enquête onder de vertegenwoordigers van de directie en die van de werknemers blijkt dat driekwart van hen bekend is met het bestaan van artikel 9. De kleine bedrijven zijn relatief slecht op de hoogte, en dat geldt het meest uitgesproken voor werkne-

mers. Toch troffen wij nog drie werkgeversvertegenwoordigers van grote bedrijven (meer dan 500 werknemers) die niet op de hoogte bleken te zijn van het bestaan van artikel 9 Arbowet. Uitsplitst naar regio zijn de ondervraagden in de Randstad voor 75% bekend met het artikel, in regio Zuid 83% en regio Noord 55% . Echter: slechts de helft van de 59 personen die zeggen van het bestaan van het artikel af te weten, geeft aan ook bekend te zijn met de globale inhoud ervan. Het is opvallend dat 55% van de werkgeversvertegenwoordiging en slechts 25% van de werknemersvertegenwoordiging zegt te weten van het bestaan van het wetsartikel en ook de inhoud te kennen. Werkgevers zijn beter op de hoogte van de globale inhoud van Artikel 9 naarmate de organisatie groter is; werknemers zijn daarentegen slechter op de hoogte bij grotere arbeids-organisaties. Van de bedrijven waarin zich een ernstig ongeval heeft voorgedaan, weet 59% van de ondervraagden wat er in het wetsartikel staat, tegenover 58% in bedrijven zonder ernstig ongeval. Het feit dat in een bedrijf of instelling een ernstig ongeval heeft plaatsgehad lijkt op dit punt, tegen de verwachting in, weinig uit te maken.

Bekendheid met verschillende soorten ongeval in de wet

De geïnterviewden is gevraagd aan te geven, wat er in artikel 9 verstaan wordt onder de verschillende soorten arbeidsongeval, namelijk ongeval met letsel en werkstaking, ernstig ongeval en dodelijk ongeval. Van de ondervraagden kon 35% dat aangeven en 59% niet. Werkgevers zijn beter op de hoogte dan werknemers (40% tegen 30%). Dit is nog duidelijker het geval bij bedrijven met ernstige ongevallen: van de werkgevers van bedrijven met ernstige ongevallen kennen 10 van de 16 (63%) het onderscheid dat de Arbowet maakt tussen de verschillende soorten ongeval. Van de werknemers van bedrijven met ernstige ongevallen weten 10 van de 15 (67%) juist niet van het onderscheid. Bij de bedrijven waar geen ernstige ongevallen zijn voorgekomen kennen zowel werkgevers (17 van de 23) als werknemers (14 van de 21) het genoemde onderscheid slecht. De differentiatie in soorten ongeval is bij werkgevers beter bekend naarmate het bedrijf groter is. Werknemers zijn er slecht mee bekend in kleine en grote bedrijven, maar in 10 van de 15 middelgrote bedrijven weten werknemers juist wel van het onderscheid.

Grote materiële schade: bekendheid met registratieplicht

Het wetsartikel bevat een registratieplicht voor gebeurtenissen met grote materiële schade met direct gevaar voor werknemers. Gemiddeld de helft van de respondenten is daarvan op de hoogte: 55% van de werkgevers en 45% van de werknemersvertegenwoordiging. De bedrijven met minder dan 100 werknemers zijn minder goed bekend met die registratieplicht dan de middelgrote en grote bedrijven.

De bekendheid met de registratieplicht inzake grote materiële schade is niet in alle bedrijfstakken even groot. In de meeste bedrijfstakken weten meer werkgevers dan werknemers ervan. Alleen bij de nutsbedrijven zijn de werknemers in meer gevallen op de hoogte.

Arbowet en Ziektewet

Veel bedrijven hebben te maken met twee wetten die registratie en/of melding van arbeidsongevallen voorschrijven, de Arbowet en de Ziektewet. De onderzoekers veronderstelden dat die dubbele verplichting verwarrend werkt voor bedrijven, en dat het ontduiking van verplichtingen in de hand werkt. Van verwarring bleek in de door ons ondervraagde bedrijven nauwelijks sprake te zijn.

Op 31 van de 45 bedrijven was de Ziektewet van toepassing. De 14 overige bedrijven waren gemeentelijke of provinciale overheidsinstellingen zoals een nutsbedrijf, waterschap of brandweer, waarvan de werknemers (ambtenaren) niet onder de Ziektewet vallen. Van de werkgevers waren er 25 wel op de hoogte van de meldingsplicht voor arbeidsongevallen in de Ziektewet en 4 niet. Van de werknemers waren 17 van de 25 niet op de hoogte van die verplichting. Overigens was het sommige ondervraagden onbekend, dat het melden van ongevallen aan GAK of BV de uitvoering betekent van de Ziektewetverplichting (een klein aantal werkgevers was niet op de hoogte van de meldingsplicht, maar meldde de ongevallen wel aan de BV).

De geïnterviewden van de bedrijven waar de Ziektewet geldt, waren slecht op de hoogte van de verschillen tussen Arbowet en Ziektewet op het punt van ongevallenregistratie en -melding: slechts 8

van de 26 werkgevers en 1 van de 23 werknemers wisten dat er verschillen bestonden. De kennis op dit punt bleek niet te verschillen in grote of kleine bedrijven. Als de ondervraagden al aangaven op de hoogte te zijn van het feit dat er verschillen bestaan, konden ze die verschillen ook nog slecht omschrijven. Het feit dat Ziektewet en Arbowet verschillende eisen stellen aan registratie en melding, wordt als weinig problematisch ervaren. Deze bevinding blijkt samen te hangen met het gegeven dat de registratie voor Arbowet en Ziektewet in veel bedrijven door verschillende afdelingen wordt uitgevoerd, en dat aan de twee registratievormen een verschillende betekenis wordt toegekend. De Ziektewetregistratie wordt gezien als een administratieve verplichting, en wordt uitgevoerd door personeelszaken. De Arbowetregistratie hangt samen met preventie, en wordt uitgevoerd door een veiligheidskundige.

Bekendheid met register en inzagerecht

In Artikel 9 van de Arbowet wordt de aanwezigheid in het bedrijf van een ongevallenregister verplicht gesteld. De term 'ongevallenregister' was bij een kwart van de werkgevers en 40% van de werknemers onbekend. Bij werkgevers is de term beter bekend naarmate het bedrijf groter is, bij werknemers is die tendens niet zichtbaar. Overigens blijkt soms, ondanks de onbekendheid met de term, toch een register aanwezig te zijn.

De wet regelt het inzagerecht in het ongevallenregister voor de werknemersvertegenwoordiging. Vreemd genoeg zijn werkgevers - en dat geldt in alle bedrijfstakken - daarvan beter op de hoogte dan werknemers, namelijk 22 van de 34 werkgevers (65%) tegen 14 van de 36 werknemers (39%). In bedrijven waar ooit een ernstig ongeval heeft plaatsgevonden zijn werkgevers en werknemers in meer gevallen op de hoogte van het inzagerecht, dan in bedrijven waar geen ernstige ongevallen hebben plaatsgehad. In kleine bedrijven is men het slechtst op de hoogte van het inzagerecht, en dat geldt met name voor werknemers (slechts een op de zeven ermee bekend, tegen 4 van de 8 werkgevers).

2.2 Informatiebronnen

De kennis over Artikel 9 hebben de geïnterviewden geput uit een groot aantal verschillende bronnen. Meestal ging het om schriftelijk materiaal, in mindere mate om mondelinge voorlichting en opleiding. Velen (34) zijn onder meer op de hoogte geraakt door publicaties. Genoemd werden: de wetstekst zelf (24 keer), OR-bladen (9), Maandblad Arbeidsomstandigheden (9), Arbojaarboek (5), de Staatscourant (4), Concept Publicatieblad 13 over Artikel 9 (4), Techniek en Veiligheid (2), Arbovisie, Arbonieuws, Doen en Laten en het OR-handboek (alle 1). De Arbeidsinspectie wordt als informatiebron genoemd door voorlichtende brochures (6) en lezingen (2).

Daarnaast zijn verschillende al dan niet commerciële instellingen van belang geweest bij het geven van voorlichting in verschillende vormen (schriftelijk, mondeling en door middel van opleidingen) : het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden (17), werkgeversorganisaties (9), vakbonden (9), branche-organisaties (4), GAK/Bedrijfsvereniging (3), Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de eigen BGD, Nederlands Normalisatieinstituut, Aboma, Consultass, Euroforum (allen 1). Als opleiding met aandacht voor het onderwerp werden genoemd Middelbare Veiligheidskunde (5) en Hogere Veiligheidskunde (1) en een universitaire opleiding (1).

De kennis over artikel 9 kan natuurlijk ook door middel van voorlichting en onderricht in het bedrijf verspreid zijn. Bij 31% van de geënquêteerden was voorlichting en onderricht gegeven over de Arbowet, en wel in 75% van de gevallen door de veiligheidskundige aan leidinggevenden en/of aan werknemers. Slechts in één van de bedrijven is er specifiek voorlichting gegeven over de meldings- en registratieverplichtingen ingevolge de Arbowet.

2.3 Informatiebehoefte bij de respondenten

Een kwart van de werkgevers en een derde van de werknemers heeft nog behoefte aan informatie over bepaalde aspecten van de wettelijke registratie en melding. Tabel 2.1 geeft een overzicht.

Tabel 2.1 Aan welk soort informatie bestaat in de organisatie van de respondent nog behoefte?

	Aantal respondenten
Brochure over artikel 9 voor OR/VGW-cie	7
Brochure over artikel 9 voor werknemers	5
Informatie over wettelijke verplichtingen voor directie en stafdiensten	4
Informatie over het inzagerecht	1
CP-13 voor de veiligheidskundige	2
Informatie voor veiligheidskundige om eigen systeem te toetsen	1
Standaardregistratieformulieren en -procedures	1
Voor werknemers: procedures in bedrijfsblad	1
Korte uiteenzetting hoe te handelen	1
Hoe een goede en waterdichte registratie op te zetten	1
Alleen over nieuwe ontwikkelingen	1
Cursus voor OR-leden	1
Advies door een deskundige	1
Een checklist voor alle betrokkenen	2

Een aantal respondenten is geweest op het bestaan van Concept Publicatieblad nr. 13 over Artikel 9 Arbowet, omdat dat antwoord kon geven op hun vragen.

2.4 Mening van de bedrijven en instellingen over de verplichtingen

Hoe denkt men in bedrijven en instellingen over de door de Arbowet opgelegde verplichtingen? Over het algemeen goed, maar soms met kanttekeningen. Positief vinden de bedrijven en instellingen de mogelijkheden die de verplichte registratie voor bedrijfsintern gebruik biedt. De beoordeling die de respondenten geven van het externe gebruik door de Arbeidsinspectie is minder gunstig.

Melding

Het verplichten van de melding van ernstige ongevallen en die van dodelijke ongevallen wordt door praktisch alle respondenten als goed ervaren. Immers, de bedrijven hebben er zelf belang bij De verplichting zorgt ervoor dat ze niet te laconiek met ongevallen omgaan, en werkt preventief.

De Arbeidsinspectie is onafhankelijk en bovendien oordeelkundig, en zorgt dus voor een onpartijdig onderzoek, dat bedrijfsblindheid voor gevaren kan voorkomen. Door de sanctiemogelijkheden verplicht het wetsartikel de werkgever tot beter beleid.

Voor zowel werkgever als werknemer is het vastlegging van gegevens gunstig in verband met juridische consequenties en schadeafhandeling.

De AI helpt zoeken naar een oplossing. Omdat de Arbeidsinspectie vergelijkbare situaties in verschillende arbeidsorganisaties kan tegenkomen, kan de meldingsplicht leerpunten opleveren (dit veronderstelt dan wel een op de melding volgend bezoek). De AI kan de meldingen raadplegen in verband met het afgeven van vergunningen. Ze kan in discussies over veiligheid een brug vormen naar andere instanties (bijvoorbeeld de provincie), en ze informeert de Overheid.

Van de respondenten antwoordde 15% : 'goed, mits...'. De belangrijkste opmerkingen waren:

De meldingsplicht is goed, mits de Arbeidsinspectie met een bepaalde frequentie op bezoek komt.

Het is onduidelijk wat de AI met de gegevens doet, want er is geen terugkoppeling.

De AI doet nooit voorstellen tot verbetering; is de AI wel deskundig genoeg?

Je zou een kosten-baten-afweging moeten maken om een gefundeerde afweging van het nut te maken.

De verplichting van het melden van incidenten met grote materiële schade en gevaar voor werknemers wordt door een aantal respondenten iets sceptischer benaderd. Een enkele respondent ziet het nut er helemaal niet, of nog niet, van in. Bovendien wordt het door sommige veiligheidskundigen als een arbitrair gegeven gezien: achter een kleine schade kan een groot risico schuil gaan, en andersom.

Registratie

Gevraagd naar hun mening over een verplichte ongevallenregistratie geven bijna alle respondenten aan dat de Overheid weliswaar de registratie kan verplichten, maar dat dat geen waarborg is

dat er gebruik van gemaakt wordt. Toch wordt het in het algemeen als een goed ding ervaren, alleen al omdat sommige bedrijven er zonder verplichting in het geheel niets aan zouden doen. Andere respondenten vinden de verplichting niet belangrijk, hun bedrijf registreerde ook toen het nog niet verplicht was. Als de registratie serieus wordt aangepakt kan het een basis zijn voor preventie, en een graadmeter voor de veiligheid. Het bedrijf is aanspreekbaar als er geen maatregelen zijn genomen. De ongeval-
lenregistratie zal echter volgens een respondent nog meer nut hebben als alle bedrijven dezelfde definities en berekeningswijzen gebruiken, zodat ongevallencijfers vergelijkbaar worden. Een overheidsinstelling vindt de verplichting goed, maar wenst, dat er meer financiële ruimte voor het uitvoeren van melding en maatregelen komt. Net als bij de melding van grote materiële schade wordt opgemerkt dat registratie van de gevolgen slechts een beperkt nut heeft, omdat er geen directe relatie met de grote van het risico gelegd kan worden (daar kan tegenin gebracht worden dat een goede registratie de basis legt voor het nader onderzoek van een bedrijfsongeval, waaruit de grootte van het risico wel kan blijken).

Concluderend: in het algemeen laten de geïnterviewden zich positief uit over de opgelegde verplichtingen. Toch zijn er twijfels of er wel nuttig gebruik van gemaakt wordt door de Arbeidsinspectie. Bedrijven en instellingen ervaren het als zeer negatief als ze geen reacties krijgen op directe meldingen in het kader van artikel 9, of als de Arbeidsinspectie zich niet verdiept in het aanwezige register. Een typerende reactie gaf een werkgever die meldde, dat hij ook geen reactie had gekregen na het te laat insturen van het Arbojaarverslag, dus dat het er blijkbaar weinig toe deed hoe een bedrijf met de verplichtingen omging. Bedrijven en instellingen verwachten duidelijk een klantgerichte benadering vanuit de Arbeidsinspectie, meer dan nu het geval is.

3 FEITELIJKE REGISTRATIE EN MELDING DOOR DE WERKGEVER

In het voorgaande hoofdstuk zijn we ingegaan op de kennis die werkgever en werknemer hebben van de wettelijke verplichtingen op het gebied van arbeidsongevallenregistratie en -melding. In dit hoofdstuk komt aan de orde in hoeverre werkgevers zich houden aan de verplichtingen, dus hoe de ongevallenregistratie en -melding in de geïnterviewde bedrijven uitgevoerd wordt. Het onderzoek heeft zich niet uitgestrekt tot de registratiebescheiden zelf: de onderzoekers hebben zich ertoe beperkt aan de arbeidsorganisaties te vragen hoe hun registratie en melding eruit ziet. Aangezien de geïnterviewden ervan op de hoogte waren dat van hun organisatie nog een tweede functionaris benaderd zou worden voor een interview, is het waarschijnlijk dat ze naar beste weten geantwoord hebben.

3.1 Aantal ongevallen en registratie

Het aantal ongevallen dat in een bedrijf of instelling is voorgekomen, kan van invloed zijn op de uitgebreidheid van de registratie- en meldingsprocedures in een bedrijf of instelling. Een bedrijf waar nog nooit een ongeval heeft plaatsgevonden, zal eerder geneigd zijn weinig tot niets op dat gebied te regelen. De bevindingen in ons onderzoek waren hiermee niet in tegenpraak: van de drie bedrijven zonder ongevallen hadden er twee geen registratie. Overigens kan de relatie ook andersom uitgelegd worden: een bedrijf dat ongevallen niet registreert, is slecht op de hoogte of er ongevallen zijn voorgekomen.

Eén maal kwam het voor dat de twee geïnterviewden van dezelfde organisatie van mening verschilden over het al dan niet aanwezig zijn van registratie, twee maal wist de werknemer niet of de eigen organisatie registreerde, terwijl de werkgever zei dat het gebeurde.

In de overige bedrijven (38) was registratie aanwezig; zoals eerder aangegeven, was het uitgangspunt van het onderzoek, dat

het merendeel van de te interviewen bedrijven registratie diende te hebben.

3.2 Registratie: vormgeving in de bedrijven en instellingen

Bij het interviewen over de in de arbeidsorganisaties aanwezige ongevallenregistratiesystemen waren er twee zaken die erg in het oog sprongen: veel respondenten leken slecht op de hoogte te zijn van procedures in hun eigen organisatie en van de relatie tussen de procedures en de wet, en de interpretatie van het woord 'registratie' liep nogal uiteen.

Soms bleek uit de vergelijking van de antwoorden en de aan ons ter beschikking gestelde bedrijfsstukken (zoals een ongevallenformulier), dat ze niet overeenstemden. De respondenten was gevraagd het gesprek niet speciaal voor te bereiden. Per arbeidsorganisatie werden in principe die personen ondervraagd die het best met het onderwerp op de hoogte waren, en de onderzoekers wilden uitgaan van de kennis die de respondenten op dat moment hadden over wettelijke verplichtingen en dergelijke. Nu gaat het bij ongevallenregistratie om vrij detaillistische informatie die niet zo vaak gebruikt wordt (ongevallen zijn vrij zeldzaam, en ongevallen is in de meeste bedrijven geen 'hot item', dus het is wel te begrijpen dat niet alle werknemers geheel op de hoogte waren met de situatie in hun eigen organisatie); voor de functionaris die de registratie onder zijn hoede heeft, is het naar inzien van de onderzoekers echter wel wenselijk dat hij op de hoogte is van de belangrijkste wettelijke procedures en de uitwerking daarvan in de eigen organisatie. Ook kwam het regelmatig voor dat onze gesprekspartners wel goed het eigen registratiesysteem en de procedures daaromheen konden beschrijven, maar dat het hen onduidelijk was of de eigen regelingen overeenkwamen met die van de Arboret.

Het woord 'registratie' leverde meer verwarring op dan de onderzoekers hadden voorzien. Voor de onderzoekers behoort elke vorm van vastleggen van gegevens over een ongeval tot registratie. Het invullen van een ongevallenformulier is daarvan een voorbeeld. Sommige respondenten bleken onder 'registratie' een veel uitge-

breidere activiteit te verstaan, zoals het uitvoeren van een nader onderzoek (vaak ongevallenonderzoek genoemd), of het verwerken van gegevens (zoals het berekenen van ongevallencijfers). Zo kan het voorkomen dat de melding voor de Ziektewet, die schriftelijk geschiedt en dus als registratieactiviteit beschouwd kan worden, niet als zodanig herkend wordt binnen een arbeidsorganisatie.

3.2.1 Betrokken functionarissen

Op de vraag welke functionaris de registratie uitvoerde en wie de verantwoordelijke functionaris was, kwamen soms nogal uiteenlopende antwoorden van de twee geïnterviewden uit hetzelfde bedrijf. Dat bleek samen te hangen met de verschillende interpretaties van het begrip registratie (registreert degene die het formulier invult, of die de ongevallencijfers berekent), en van het begrip verantwoordelijk (de directie kun je uiteindelijk verantwoordelijk stellen voor alles in de organisatie, maar de vraag was meer naar de direct verantwoordelijke, die moet zorgen dat de registratie uitgevoerd wordt.). Vanwege de uiteenlopende interpretaties geven we hier de antwoorden weer van de werkgeversvertegenwoordiger; van de vijf arbeidsorganisaties waar we alleen een werknemer hebben kunnen interviewen, geven we diens mening weer.

Tabel 3.1 De voor de ongevallelregistratie verantwoordelijke functionarissen

Verantwoordelijk voor de registratie waren:

	Aantal bedrijven
(hoofd)veiligheidskundige/veiligheid & milieu-functionaris	15
directie/bedrijfsleider	8
lijnchefs (directe tot hoogste)	7
(hoofd)personeelszaken/P&O	5
medische dienst/BGD	2
hoofd EHBO	1
onbekend/niet van toepassing	7

Bij de beantwoording van deze vraag is soms meer dan één antwoord gegeven, omdat de registratie bijvoorbeeld werd uitgevoerd door lijnchef en veiligheidskundige samen, of door portier en medische dienst.

Tabel 3.2 De functionarissen die de ongevallenregistratie uitvoeren

De registratie werd uitgevoerd door:	Aantal bedrijven
(hoofd)veiligheidskundige/-coördinator/-assistent	17
(hoofd)personeelszaken/P&O	10
lijnchefs (directe tot hoogste)	5
(hoofd)EHBO	4
portier	3
medische dienst/BGD	2
directie	2
administratie	2
onbekend/niet van toepassing	4

Uit de antwoorden blijkt dat zowel verantwoording als uitvoering in sommige bedrijven bij lijnfunctionarissen ligt, in andere bedrijven meer bij specialisten (stafdiensten bijvoorbeeld).

3.2.2 Termijn van vastleggen

Voor een goede registratie is het van belang dat gegevens over een ongeval zo snel mogelijk worden vastgelegd. Dan is alles immers nog vers in het geheugen en zijn eventuele getuigen goed te benaderen. Bovendien kan indien nodig uit de vastgelegde gegevens blijken of melding aan de Arbeidsinspectie noodzakelijk is, en zo'n melding moet zo snel mogelijk na het ongeval plaats vinden. Zowel werkgevers als werknemers menen in ongeveer 60% van de gevallen dat de gegevens over een ongeval tenminste gedeeltelijk binnen 24 uur worden vastgelegd. In acht bedrijven duurt het tot een week, in een organisatie kan het zelfs tot vier weken duren voor de registratie van een ongeval is afgehandeld.

3.2.3 Formulier of andere methode van vastleggen

Van de 45 bedrijven en instellingen zeiden er 31 een ongevallenformulier te gebruiken, 7 bedrijven registreerden met behulp van het ongevalsmeldingsformulier van de Bedrijfsvereniging/het GAK. In één situatie vond registratie geautomatiseerd plaats, en in één bedrijf met behulp van een schadeformulier.

Met een Ziektewet-formulier kunnen alleen ongevallen van eigen werknemers worden vastgelegd. De Arbowet verplicht echter ook de

registratie van ongevallen die aan inleenkrachten overkomen (zie volgende paragraaf). Vier van de zeven arbeidsorganisaties die zeiden het Ziektewet-formulier te gebruiken, registreren ongevallen van inleenkrachten inderdaad niet. Drie van de zeven echter doen het naar hun zeggen wel; het is onduidelijk hoe dat gebeurt.

3.2.4 Doelgroep van de registratie

De Arboret verplicht de werkgever om niet alleen ongevallen van eigen werknemers te registreren, maar ook die van inleenkrachten (bijvoorbeeld uitzendkrachten), oproepkrachten, stagiairs en vrijwilligers; niet verplicht is de registratie van ongevallen van derden, zoals onderaannemers of bezoekers. Omdat de Arboret wat betreft doelgroep afwijkt van de Ziektewet, die alleen over werknemers op de loonlijst de melding van ongevallen verplicht, was het interessant na te gaan of werkgevers de arbeidsongevallen van uitzendkrachten nu wel registreren, zoals de Arboret verplicht. Alle werkgevers die arbeidsongevallen registreren, doen dat in ieder geval over de eigen werknemers. Ongevallen van uitzendkrachten worden in 12 bedrijven niet geregistreerd; in nog eens zeven bedrijven zijn werkgever en werknemer het er niet over eens of deze ongevallen geregistreerd worden. In 22 bedrijven gebeurt het wel. Voor sommige respondenten was het een nogal hypothetische vraag, omdat er geen regels op papier over bestonden. Als er nog nooit een ongeval bij een uitzendkracht was voorgekomen, kon het onduidelijk zijn hoe daar in de praktijk mee zou worden omgegaan. Hoeveel bedrijven en instellingen ook ongevallen registreren van stagiairs, oproepkrachten en vrijwilligers is te zien in de volgende tabel.

Tabel 3.3 Percentage bedrijven/instellingen dat doet aan registratie van de arbeidsongevallen van genoemde groepen (? betekent: werkgever en werknemer gaven een verschillend antwoord). 100% = 41 bedrijven.

	Wel (%)	? (%)	Niet (%)
Eigen werknemers	100	0	0
Inleenkrachten	54	17	29
Stagiairs	49	27	24
Oproepkrachten	27	27	46
Vrijwilligers	7	27	66

3.2.5 Welke ongevallen en incidenten in de registratie

Ongevallen

Door te vragen wat de bedrijven en instellingen onder een arbeidsongeval verstaan, konden we nagaan welk soort ongevallen in de registratie terecht zou kunnen komen. We geven hier de antwoorden weer van de werkgevers, plus die van 5 werknemers van bedrijven waar geen werkgever geïnterviewd is.

Tabel 3.4 De door de geïnterviewde bedrijven gehanteerde definitie van arbeidsongeval

	Aantal bedrijven
a. letsel door en/of tijdens het werk met en zonder verzuim	10
b. letsel door en/of tijdens het werk met verzuim	10
c. werkstaking, en het werk niet dezelfde dag hervatten	2
d. letsel met verzuim van minimaal een dag na de dag van het ongeval	6
e. EHBO-behandeling/behandeling medische dienst	4
f. incident tijdens werk (d.w.z. ook materiële schade, telt als ongeval)	4
g. letsel tijdens werk of op weg van/naar huis	5 ??
h. overige	2
i. geen registratie	4

Zes bedrijven/instellingen (13%, onder d) gaan uit van een definitie van ongeval die smaller is dan de wet aangeeft. Die ongevallen waarbij de getroffene niet langer verzuimt dan de dag van het ongeval, worden namelijk buiten beschouwing gelaten. De alternatieven b, c en f (16 bedrijven, 36%) komen overeen met de Arbowetdefinities (hoewel f ook meer kan omvatten); a, e en g zijn ruimer dan de wet aangeeft: ongevallen zonder verzuim en op weg naar of van het werk behoeven volgens de wet niet geregistreerd te worden.

In hoeverre de ondervraagden op de hoogte zijn van de Arbowetdefinities, en daar ook naar handelen, wordt beschreven in hoofdstuk 4.

Op de vraag "welke bedrijfsongevallen worden in uw bedrijf/instelling geregistreerd?" antwoordden drie bedrijven ook bijna-

ongevallen te registreren, 12 bedrijven (27%) dat ongevallen zonder verzuim vastgelegd worden, en 7 bedrijven (16%) dat ze EHBO-handelingen registreren. Gecombineerd met de gegevens uit tabel 3.4. betekent het, dat in de onderzoeksgroep de helft van de bedrijven op het gebied van ongevallen meer registreert dan de wet voorschrijft, terwijl 10 bedrijven (22%) niet aan de wet voldoen, namelijk minder of niets registreren.

Van de 41 bedrijven die ongevallen registreren zeggen 27 in de registratie enig onderscheid te maken naar ernst van het ongeval. Dat gebeurt in zeer veel verschillende vormen, bijvoorbeeld: met en zonder verzuim, met of zonder ziekenhuisopname, met of zonder blijvend letsel, etc. Acht bedrijven maken in de registratie geen onderscheid naar ernst van de ongevallen. Omdat niet alle respondenten onder registratie hetzelfde verstaan, komt het voor dat een bedrijf op het ongevallenformulier wèl de ernst van het ongeval aangeeft, maar in de ongevallencijfers niet, en dan zegt in de registratie geen onderscheid te maken. Drie organisaties maken heel bewust geen indeling. De betreffende veiligheidskundigen motiveren dat door te wijzen op ontbreken van een verband tussen de omvang van het letsel en de grootte van het voorafgaande risico (zie ook paragraaf 2.3). Ze vinden daarom dat alle ongevallen en incidenten even uitgebreid onderzocht moeten worden.

Incidenten met grote materiële schade en gevaar voor werknemers

In een derde van de bedrijven en instellingen heeft wel eens een incident met grote materiële schade plaats gevonden. Dat betreft niet in alle gevallen incidenten met gevaar voor werknemers.

Van de 13 bedrijven waar wel eens een incident met grote materiele schade is voorgekomen, zijn er 9 die zo'n incident registreren en aangeven of er gevaar voor werknemers heeft bestaan. Van de 27 bedrijven waar geen grote materiële schade is ontstaan, zou 30% (8) het vóórkomen van gevaar voor werknemers registreren, 44% (12) doet dat niet, en 26% (7) weet niet of ze het zouden doen. In totaal voldoet 43% wat betreft registratie van dit soort incidenten aan de wet, 38% niet, en bij 20% is het onduidelijk. De bedrijven die aangeven dat er wel eens grote materiële schade is voorgekomen en dat ze bovendien registreren of er gevaar voor

werknemers heeft bestaan, zijn bijna zonder uitzondering grotere bedrijven (meer dan 100 werknemers) uit de industriële sector.

3.2.6 Het ongevallenregister

Uit de interviews bleek, dat in artikel 9 en de toelichting daarop niet duidelijk genoeg omschreven wordt wat onder een ongevallenregister wordt verstaan. Is het bijvoorbeeld een vereiste dat dit register zich op één plaats in het bedrijf bevindt, of is het ook toegestaan dat elke afdeling zijn eigen register heeft? Sommige bedrijven blijken een overzicht van ongevallencijfers als register te beschouwen. Hoewel uit het concept-publicatiebeleid blijkt, dat bedoeld wordt op een overzicht waarop elk ongeval apart vermeld staat, is nergens expliciet aangegeven dat een overzicht met alleen cijfers niet toegestaan is.

In 82% van de bedrijven was een ongevallenregister aanwezig. (Dat hoge percentage is natuurlijk niet zo verwonderlijk bij een steekproef die geselecteerd is op de aanwezigheid van registratie.) Van de ondervraagde werknemers kan overigens bijna een kwart niet zeggen of er bij hun werkgever een ongevallenregister aanwezig is! In tabel 3.5. is aangegeven welke vorm het register in de ondervraagde bedrijven heeft. Sommige geïnterviewden gaven meer dan één antwoord, omdat bijvoorbeeld zowel losse registratieformulieren als een verzamelstaat aanwezig waren.

Tabel 3.5 Percentage bedrijven en instellingen met een bepaald soort register (meer dan één antwoord was mogelijk)

	%
Registratieformulieren	47
Verzamelstaat	49
Ziektewetformulieren	9
Boek	13
Jaarverslag	4

Het gebruik van een boek als ongevallenregister betekent meestal, dat er geen voorgedrukte vragen zijn die over het ongeval beant-

woord moeten worden. Het is dan afhankelijk van degene die registreert, hoe een ongeval vastgelegd wordt.

Een aantal bedrijven registreert alle medische of EHBO-handelingen in een boek, en beschouwt dat als ongevallenregister. Dat betekent dat alleen die arbeidsongevallen waarvoor in het bedrijf zelf (medische) hulp is verleend, opgenomen worden. Het betekent ook, dat ook niet alleen handelingen in het kader van een arbeidsongeval geregistreerd worden, maar ook bijvoorbeeld het verbinden van letsels die werknemers thuis opgelopen hebben. Een registratie van medische en EBHO-handelingen kan zeker zinvol zijn, maar het is de vraag of het voldoet als ongevallenregister. Al eerder is opgemerkt, dat een register bestaand uit ongevallenmeldingsformulieren van de Ziektewet, alleen kan voldoen als een bedrijf geen gebruik maakt van uitzendkrachten. Ongevallen van uitzendkrachten worden immers door de eigen werkgever (het uitzendbureau) aan de Bedrijfsvereniging gemeld, en de werkgever die inleent, ontvangt geen exemplaar van het meldingsformulier.

Welke gegevens worden in het register opgenomen?

Heel wat organisaties registreren meer dan wettelijk verplicht is. Zo zegt 42% van de bedrijven en instellingen pleister- of EHBO-ongevallen in het register op te nemen. Tabel 3.6. geeft een overzicht.

Tabel 3.6 Percentage bedrijven/instellingen met een ongevallenregister die genoemde soorten gegevens in het register opnemen

	%
Verzuimongevallen	81
Ernstige ongevallen	62
Dodelijke ongevallen	51
Materiële schade + gevaar	30
Materiële schade	5
Bijna-ongevallen	14
Pleister-ongevallen	51
Risicomelding	3
Ziekenhuisbezoek	3

3.2.7 Veranderingen in de manier van melden en/of registreren in verband met de invoering van artikel 9 Arbowet

Respondenten van twaalf bedrijven en instellingen dat er veranderingen in de manier van melden en registreren zijn doorgevoerd in hun organisatie, in verband met het in werking treden van artikel 9 Arbowet. De betreffende veranderingen zijn weergegeven in tabel 3.7.

Tabel 3.7 Veranderingen in de manier van melden en/of registreren van ongevallen als gevolg van invoering van artikel 9

	Aantal bedrijven
Nieuw ongevallenformulier	4
Nieuwe procedures	2
Register bij BGD ingesteld	1
Aanpassing definitie ernstig ongeval (ziekenhuisopname toegevoegd)	1
Omgeschakeld van berekening in werkdagen naar kalenderdagen	1
Onderscheid kort/lang verzuim ingevoerd	1
Verzuimongeval moet nu minimaal één dag verzuim tellen (was twee)	1
Landelijk formulier bedrijfstak ingevoerd	1
Verzamelstaten ingevoerd	1
Aanpassing ziekmeldingsprocedure	1
Ook ongevallen zonder verzuim nu geregistreerd	1

Opvallend is, dat een aantal van de genoemde veranderingen geen relatie met de wetstekst heeft: soort berekening van verzuimcijfers (is niet voorgeschreven), de aangegeven verandering van de definitie van verzuimongeval (het verzuim hoeft niet een hele dag geduurd te hebben: criterium is "werk staken en niet meer hervatten) en registratie van ongevallen zonder verzuim (dat is niet verplicht).

3.3 Melding

Melding van arbeidsongevallen hebben we voor de geïnterviewden gedefinieerd als "het kenbaar maken aan een instantie buiten de eigen organisatie, dat er een arbeidsongeval heeft plaatsgevonden". Veertig bedrijven melden hun ongevallen aan een externe instantie. Dat is in 88% van de gevallen onder andere de Ar-

beidsinspectie. Eén bedrijf heeft uit onbekendheid met de Arbowet de melding aan de Arbeidsinspectie tot nu toe verzuimd. 87% Van de bedrijven waarvoor de Ziektewet van toepassing is, meldt voorkomende ongevallen aan de Bedrijfsvereniging.

De melding aan de Arbeidsinspectie gebeurt bijna altijd telefonisch. Sommige bedrijven merken op dat de Arbeidsinspectie bij de telefonische melding meteen vraagt om ook een schriftelijk verslag van het gemelde bedrijfsongeval op te sturen. De wet schrijft voor dat ernstige of dodelijke ongevallen direct aan de Arbeidsinspectie gemeld worden. Dat doen de ondervraagde bedrijven en instellingen dan ook. Meestal gaat deze melding probleemloos, maar bepaalde bedrijven hebben wel eens moeite met de bereikbaarheid van de Arbeidsinspectiedistricten (8%) of van de juiste persoon binnen het district (3%). Ook komt het wel eens voor dat het bedrijf of de instelling de specificaties van het ongeval niet telefonisch mag doorgeven, maar het op schrift moet zetten en opsturen.

In tabel 3.8 en 3.9 is weergegeven welke functionarissen verantwoordelijk zijn voor de melding en wie de melding uitvoert.

Tabel 3.8 Percentage bedrijven/instellingen waar de aangegeven functionarissen verantwoordelijk zijn voor de melding van arbeidsongevallen aan de Arbeidsinspectie (sommige respondenten gaven meer dan één antwoord)

	%
(hfd) PZ/P&O	22
(hfd) veiligheidskundige/veiligheid & milieu	53
Arbodeskundige van de OR	2
Directie/bedrijfsleiding	16
Directe chef	2
Werknemer	2

Tabel 3.9 Percentage bedrijven instellingen waar de aangegeven functionarissen de melding van arbeidsongevallen aan de Arbeidsinspectie uitvoeren

	%
(hfd) PZ/P&O	22
(hfd) veiligheidskundige/veiligheid & milieu	53
Bedrijfsleiding	9
Directe chef	4
Portier	2
Werknemer	2

Zowel de verantwoordelijkheid als de uitvoering van de melding aan de Arbeidsinspectie ligt in een groot aantal arbeidsorganisaties aan de veiligheidskundige. Ook veel personeelsfunctionarissen hebben het in hun takenpakket. Delegatie aan een werknemer zal niet vaak voorkomen; in onze onderzoeksgroep was een school waar de ongevallenregistratie en -melding werd verzorgd door een docent.

De Arboret schrijft voor dat een bedrijf of instelling de arbeidsongevallen die in de organisatie plaatsvinden aan de Arbeidsinspectie meldt, ook al is de getroffene geen eigen werknemer, maar een uitzend- of oproepkracht, een stagiair of een vrijwilliger. Ongevallen van derden hoeven niet gemeld te worden. Toch doet een groot aantal bedrijven dat (zie tabel 3.10), omdat ze het tot hun verantwoordelijkheid vinden behoren.

Tabel 3.10 Percentage bedrijven dat bij voorkomen van arbeidsongevallen van genoemde groepen, deze meldt aan de Arbeidsinspectie

	%
Werknemers	76
Inleenkrachten	53
Oproepkrachten	40
Stagiaires	49
Vrijwilligers	20
Derden	27
Onbekend	27

3.4 Meldingsdrempels

Lang niet alle bedrijven en instellingen melden hun ongevallen zoals de wet hen voorschrijft. Uit onderzoek is bekend, dat voor

de Ziektewet naar schatting twee op de drie arbeidsongevallen niet gemeld worden. Ook in de door ons ondervraagde bedrijven komt het voor dat arbeidsongevallen niet in alle gevallen gemeld of geregistreerd worden. 53% van de werkgevers meent dat dit in hun bedrijf wel eens gebeurt, tegen 42% van de werknemers. Een derde van zowel werkgevers als werknemers zegt dat in hun organisatie alles wel gemeld en geregistreerd wordt, en 11% van de werknemers weet het niet.

Voor het niet melden worden verschillende oorzaken aangedragen. De belangrijkste oorzaken liggen op het gebied van motivatie, van kennis en van het niet buiten willen hangen van vuile was. Nalatigheid door gebrek aan motivatie wordt zeven maal genoemd; werknemers hebben vaak geen inzicht in het belang van de melding (3 maal). Soms schort het bij de chef aan kennis (3), en het komt regelmatig voor dat niet duidelijk is dat een gebeurtenis als arbeidsongeval gezien moet worden (8). Als een werknemer zich na een ongeval pas de volgende dag ziek meldt, is het bedrijf niet op de hoogte van de achtergrond (1).

Soms is de wil er op zich wel, maar is de werkdruk zo hoog (bijvoorbeeld bij reorganisatie) dat produktie voor alles gaat (2).

Het komt voor dat heel goed bekend is bij een werknemers op een afdeling of binnen het bedrijf, dat er een bedrijfsongeval heeft plaatsgevonden, maar dat het bewust niet doorgegeven wordt: niemand laat graag fouten blijken (4), men wil het probleem binnen het bedrijf houden (1) en niet melden voorkomt veel rompslomp (1). In ondernemingen waar bonussen worden uitgedeeld bij het ontbreken van ongevallen kan de druk van collega's om het ongeval niet te melden erg groot zijn (1).

Het juist wel melden van alle ongevallen heeft vooral te maken met de bedrijfscultuur, met inzicht in het belang van melding en met de aanwezigheid van een goede infrastructuur. Het is van belang dat er in het bedrijf openheid bestaat, dat er zonder problemen over ongevallen gesproken kan worden zonder dat de schuldvraag gesteld wordt; dit heeft te maken met de instelling van de directie (5). Als er bij betrokkenen inzicht is in het eigen belang (2) of het gemeenschappelijk belang (2) en er veel

aandacht is besteed aan de achtergrond van de meldingsprocedures (3), worden ongevallen steeds gemeld. Discipline bij de betrokkenen (2) en sociale controle (1) spelen ook een rol. De aanwezigheid van een professionele veiligheidsafdeling (1), van een goede procedure (1) en van de gewoonte om ongevallen met een ongevalformulier te melden (2) zijn bevorderlijk voor het goed melden. Onderdeel van een procedure kan bijvoorbeeld zijn een rapportage door de EHBO (2), waardoor letsels die binnen het bedrijf verbonden zijn, niet verzwegen kunnen worden.

4 HERKENBAARHEID EN HANTEERBAARHEID VAN DE ARBOWET-DEFINITIES VOOR "ONGEVAL" EN "GEBEURTENIS MET GROTE MATERIELE SCHADE

Van groot belang voor het goed functioneren van de wettelijke ongevallenregistratie is, dat duidelijk is in bedrijven en instellingen wat met de begrippen in de wet bedoeld wordt en dat ze bruikbaar zijn. In hoofdstuk drie is reeds aan de orde geweest dat de begrippen "registratie", "ongevallenregister" en "melding" verwarring veroorzaken. In dit hoofdstuk concentreren we ons op de definities van "ongeval" en "gebeurtenis met grote materiële schade en gevaar voor werknemers". We gaan in op het gebruik dat van de wetsdefinities gemaakt wordt, en op de redenen waarom afwijkende definities gebruikt worden.

4.1 Gebruik van de indeling in soorten ongeval

Slechts in 29% van de bedrijven en instellingen wordt de indeling in soorten ongeval gehanteerd zoals die in Artikel 9 beschreven staat. Dat een bedrijf de Arbowet-indeling niet volgt kan liggen aan onbekendheid met de wet (2 gevallen) waarbij het niet voorkomen van ernstige ongevallen een rol speelt, of aan het feit dat het bedrijf vóór het in werking treden van Artikel 9 al een eigen methodiek bezat (6 gevallen), en blijkbaar niet genegen was die te veranderen. De 16 bedrijven die de indeling wel gebruiken, kunnen daarmee wel uit de voeten op één na. De betreffende functionaris vindt de indeling eigenlijk niet nodig; zijn bedrijf meldt namelijk elk ongeval, ook zonder verzuim, aan de Arbeidsinspectie.

4.2 Gebruik van het begrip "ongeval met werkstaking"

In de Arbowet wordt een arbeidsongeval omschreven als een ongeval waarbij het werk gestaakt wordt en niet dezelfde dag hervat (in de praktijk vaak aangeduid als "verzuimongeval"). In tweederde van de onderzochte bedrijven wordt een verzuimongeval ook zo omschreven. Een kwart van de bedrijven hanteert afwijkende definities. Twee bedrijven gebruiken een definitie die ruimer is

dan de wet: ook voorvallen waarbij alleen EHBO verleend wordt, en waarbij het werk daarna weer hervat wordt, rekent men als verzuimongeval. Meestal betekent een afwijking van de wetsdefinitie echter dat niet aan de wet voldaan wordt: het verzuim (de "werkstaking") moet minimaal een bepaalde tijd duren voordat het voorval als arbeidsongeval gerekend wordt. In elf arbeidsorganisaties moet minimaal de dag na het ongeval ook verzuimd zijn, wil een ongeval als verzuimongeval tellen. Dat is de definitie die in de praktijk ook voor de Ziektewet-melding gebruikt wordt. Eén bedrijf hanteert, volgens zeggen naar Duits voorbeeld, een periode van minimaal drie verzuimdagen, in één bedrijf is dat zelfs een week. De meeste ondervraagden zijn niet in staat aan te geven waarom hun organisatie een van de wet afwijkende definitie gebruikt.

4.3 Gebruik van het begrip "ernstig ongeval"

Twee soorten arbeidsongeval worden in de Arbowet als ernstig aangemerkt: ongevallen met een ziekenhuisopname binnen 24 uur, of ongevallen waarbij de getroffen en letsel oploopt dat waarschijnlijk blijvend zal zijn.

Het begrip "ernstig ongeval" zoals dit in de Arbowet is opgenomen, leeft niet erg in de onderzochte bedrijven en instellingen. In 29% van de bedrijven wordt het wel gebruikt, in 24% niet, en in 40% van de bedrijven en instellingen gebruikt men een afwijkende definitie. De uitdrukking "ernstig ongeval" wordt wel veel gebruikt, maar een ieder geeft daar zijn eigen invulling aan. De invulling die de Arbowet aan het begrip geeft, is niet zo gebruikelijk blijkbaar. Overigens komt het ook voor, dat op een ongevallenregistratieformulier wel gevraagd wordt naar ziekenhuisopname of blijvend letsel, maar dat een dergelijk ongeval niet het predikaat ernstig ongeval krijgt. De van de wet afwijkende definities die in het onderzoek naar voren kwamen, komen soms wel gedeeltelijk overeen met die in de Arbowet (zie tabel 4.1.), maar ze zijn in de meeste gevallen beperkter. Eén bedrijf vindt elk ongeval met verzuim ernstig; dat betekent een ruimere interpretatie dan in de Arbowet. De ondervraagde functionarissen waren niet in staat de reden van de afwijking te noemen.

Tabel 4.1 Van de wet afwijkende definities van "ernstig ongeval"

	Aantal bedrijven
Blijvend letsel	5
Ziekenhuisopname	4
Ziekenhuisbehandeling	1
Medische hulp buiten het bedrijf	1
Ziekenhuisopname of doktersbehandeling	1
Verzuim	1
Langdurig verzuim of blijvend letsel	2
Overige	1

4.4 Gebruik van het begrip "dodelijk ongeval"

"Een aan een werknemer in verband met het verrichten van arbeid overkomen ongewilde, plotselinge gebeurtenis, die de dood tot vrijwel onmiddellijk gevolg heeft", is in de Arbowet de definitie van dodelijk arbeidsongeval. Cruciaal is in dit verband de uitleg van "vrijwel onmiddellijk". Voor zover aan de onderzoekers bekend, beschouwt de Arbeidsinspectie een ongeval met dodelijke afloop binnen één à twee weken na het ongeval, ook nog als dodelijk ongeval.

De meeste ondervraagden hadden geen ervaring met het optreden van een dodelijk ongeval in hun organisatie. De vraag naar de in hun bedrijf gebruikte definitie was daarom nogal hypothetisch. Toch meent 42% van de ondervraagde werkgevers (plus 5 werknemers van bedrijven waar een interview met de werkgever ontbrak), dat de definitie in hun bedrijf of instelling overeenkomt met die in de wet. In 18% van de arbeidsorganisaties geldt alleen een ongeval met direct dodelijke afloop (dat wil zeggen: dezelfde dag of dienst) als dodelijk ongeval. In 16% van de bedrijven en instellingen hanteert men een ruimere definitie: ook bij overlijden na enkele weken (2 maal), enkele maanden (3 maal), een jaar (1 maal) of nog een langere periode (1 maal) wordt een dergelijk ongeval in de verslaggeving als dodelijk ongeval aangemerkt. Vier van de ondervraagde bedrijven hebben geen termijn vastgelegd in hun procedure.

Eén geïnterviewde weet het afwijken van de definitie aan een gebrek aan kennis van de Arbowet, de overige geïnterviewden

moesten op de vraag naar de reden van de afwijking het antwoord schuldig blijven.

4.5 Gebruik van het begrip "gebeurtenis met materiële schade"

Grote materiële schade (van f 100.000,-- of meer) moet direct aan de Arbeidsinspectie gemeld worden, en ook in het register aange-tekend, als daarbij gevaar voor werknemers heeft bestaan. 38% Van de bedrijven en instellingen registreert zulke incidenten, of zou het doen als ze voorkwamen.

De helft van de ondervraagden is op de hoogte van het bestaan van de registratieplicht. Het begrip "grote materiële schade" wordt in arbeidsorganisaties veel gebruikt, de uitdrukking "grote materiële schade met gevaar voor werknemers" zeer weinig, naar het lijkt. De indruk bestaat dat, hoewel men in bedrijven slecht op de hoogte is van de precieze wettelijke verplichtingen op dit punt, de verantwoordelijke functionarissen bij voorkomen van dergelijke rampzalige situaties de Arbeidsinspectie toch wel waarschuwen, al is niet altijd duidelijk of dat ook moet. Het merendeel van de ondervraagden heeft geen ervaring met dergelijke gebeurtenissen.

5 DE BIJDRAGE VAN DE MELDINGS- EN REGISTRATIEVERPLICHTINGEN AAN DE VORMGEVING VAN HET ARBOBELEID

Registratie en melding van arbeidsongevallen is natuurlijk geen doel op zich. Het is de bedoeling dat de verschillende betrokkenen - werkgever, werknemers en Arbeidsinspectie - zich op de hoogte stellen of laten stellen van onveilige handelingen en situaties die in een arbeidsorganisatie zijn voorgekomen. Bij werkgevers en werknemers kan dat in het ideale geval leiden tot een verandering van instelling (bijvoorbeeld inzien dat een bepaalde gang van zaken in het bedrijf niet toelaatbaar is) en tot acties (zowel ad hoc als meer structurele), die moeten leiden tot een verbeterde veiligheid in het bedrijf. Op grond van gegevens uit meldingen en uit het register kan de Arbeidsinspectie ook bijdragen aan het arbobeleid, door het aandragen van oplossingen voor geconstateerde tekorten.

In paragraaf 5.1 gaan we in op het gebruik van de vastgelegde gegevens door de betrokkenen, in 5.2 beschrijven we welk effect dat volgens de geïnterviewden tot nu toe heeft gehad.

5.1 Gebruik van ongevalgegevens

Zoals eerder beschreven (paragraaf 2.1) is slechts 45% van de geïnterviewde werknemers op de hoogte van het recht op inzage van het ongevallenregister. Door welke functionarissen het register ingezien wordt, is te zien in tabel 5.1.

Tabel 5.1 Gebruik van het ongevallenregister volgens werkgevers en werknemers (in aantallen)

	Werkgevers	Werknemers
Nee	12	3
Onbekend	1	2
Door de AI	5	1
Door de OR/VGW-commissie	3	3
Door de OR bij produktiestop	1	1
Door chef en slachtoffer	1	-
Door de bedrijfsleiding	1	-
Door de bedrijfsarts	1	-

Kennisname van de inhoud van het register is gelukkig niet alleen afhankelijk van een initiatief van de werknemers om het te mogen inzien. Verschillende werkgevers houden zèlf de Ondernemingsraad op de hoogte, en sommigen rapporteren de gegevens aan het gehele personeel. Wat er in de onderzochte bedrijven en instellingen met de geregistreerde gegevens gebeurt, is vermeld in tabel 5.2.

Tabel 5.2 Op welke manieren maken bedrijven gebruik van de ongevalgegevens, naast opname in het ongevallenregister? Per bedrijf was meer dan één antwoord mogelijk

	Aantal bedrijven
Ongevallenonderzoek	5
Analyse van gegevens	3
Basis voor maatregelen	23
Evaluatie van maatregelen	2
Naar directie	6
Naar OR/VGW-cie	4
Naar PZ	2
Naar bedrijfsarts	2
Rapportage aan personeel	2
Rapportage aan een externe registrerende instantie	4
In persoonsdossier van werknemer	2
In arbojaarverslag	9
In jaarverslag OR/VWG-cie	5
In BGD-jaarverslag	2
In PZ-verslaggeving	2
Koppeling met kwaliteitszorg	1
Kosten veiligheid berekend	1
Onbekend	1

Het is duidelijk dat de ongevalgegevens uitgebreid ter kennis gebracht worden van allerlei groeperingen binnen en buiten de

eigen organisatie. Een groot aantal bedrijven en instellingen onderneemt op basis van het geregistreerde acties ter verhoging van de veiligheid: ongevallenonderzoek, analyse, maatregelen en evaluatie van maatregelen. Twee bedrijven gebruiken de gegevens daarnaast meer in bedrijfskundige zin: voor het berekenen van de kosten van (on)veiligheid, en als informatiebron in het kader van de kwaliteitszorg.

5.2 Invloed van de wettelijke verplichtingen op de manier van omgaan met veiligheid

Respondenten uit grote bedrijven zeggen in de meeste gevallen "nee" op de vraag of de wettelijke verplichtingen invloed hebben gehad op de manier van omgaan met veiligheid. In kleine en middelgrote bedrijven vinden meer respondenten dat de manier van omgaan met veiligheid veranderd is dan in de grote bedrijven. Zie tabel 5.3.

Tabel 5.3 Heeft de invoering van de verplichte melding, registratie en het inzagerecht invloed gehad op de manier van omgaan met veiligheid in uw bedrijf? Percentages van het aantal respondenten in kleine, middelgrote en grote bedrijven (74 respondenten hebben de vraag beantwoord)

	100-	100-500	500+
Ja	21%	24%	13%
Nee	36%	66%	81%
Weet niet	43%	10%	6%
	100%	100%	100%

Dat in grote bedrijven het effect van de wetgeving als minder groot ervaren wordt, is niet zo verwonderlijk. Veel grote bedrijven hebben immers al een lange traditie van ongevallenregistratie en veiligheidszorg.

Werkgevers en werknemers vinden in evenveel gevallen dat er invloed op de manier van omgaan met veiligheid is geweest: zie tabel 5.4.

Tabel 5.4 Aantal werkgevers en werknemers dat al of niet invloed van wettelijke meldings- en registratieverplichtingen ervaart op de manier van omgaan met veiligheid

	Werkgevers	Werknemers	
Ja	7	7	14
Nee	27	22	49
Weet niet	2	9	11
	36	38	94

De toelichting die de respondenten hebben gegeven op hun antwoord, vindt u in tabel 5.5.

Tabel 5.5 Heeft de invoering van de verplichte melding, registratie en het inzagerecht invloed gehad op de manier van omgaan met veiligheid in uw bedrijf/instelling?

	Aantal respondenten
Nee, de registratie was altijd al goed geregeld	13
Nee, er wordt veilig gewerkt	2
Nee, er was altijd al een groot veiligheidsbesef	8
Nee, veiligheid is een kwestie van visie, dat verandert niet door andere registratie	1
Nee, dat zou een illusie zijn	1
Nee, er is weinig aandacht voor veiligheid	3
Nee, veiligheid heeft geen directe prioriteit	1
Nee, werkzekerheid gaat voor	1
Ja, er wordt meer preventiegericht gewerkt	4
Ja, er is nu meer aandacht voor veiligheid	6
Ja, een nauwkeuriger controle op naleving van voorschriften	1
Ja, voorlichting aan leidinggevenden over verantwoordelijkheid voor de melding	1
Ja, er wordt nu een veiligheidsplan gemaakt met behulp van analyse van ongevalsgegevens	1

6 CONCLUSIES EN BELEIDSIMPLICATIES

Bij het trekken van conclusies uit dit onderzoek moeten we nogmaals benadrukken dat het onderzoek is uitgevoerd bij een vrij klein aantal arbeidsorganisaties, die bovendien voornamelijk geselecteerd zijn uit de groep bedrijven en instellingen die arbeidsongevallen registreren. De onderzochte groep onderscheidt zich waarschijnlijk in positieve zijn van de overige bedrijven en instellingen in Nederland: er is waarschijnlijk meer kennis aanwezig over registratie en melding van ongevallen. Als we in dit hoofdstuk concluderen dat bepaalde zaken (nog) niet goed in orde zijn, is de kans groot dat het er in de niet onderzochte bedrijven nog slechter voorstaat. (Zeker is dat echter niet). Maar omdat het onderzoek bij een relatief klein aantal respondenten is uitgevoerd, moeten we een slag om de arm houden wat betreft de hardheid van de conclusies.

Over het algemeen kunnen we zeggen dat de kennis over de in artikel 9 Arbowet verplichte registratie en melding van arbeidsongevallen zeer globaal en onvoldoende is, vooral bij werknemers en bij kleine bedrijven. De definities van "ongeval met werkstaking" en "ernstig ongeval" zoals de wet die aangeeft, worden in een groot aantal gevallen niet, of niet helemaal gevolgd. De term "ernstig ongeval" zoals de wet die hanteert, leeft niet bij bedrijven en instellingen. De verplichting ook over ingeleende krachten te registreren en melden, wordt nog onvoldoende gevolgd. De woorden registratie en melding blijken onverwacht voor verwarring te zorgen, en in de wet en het concept-publicatiebeleid (CP13) is niet voldoende duidelijk omschreven aan welke eisen een register moet voldoen. Ondanks een groot gebrek aan kennis en ondanks de onduidelijkheden die bij de respondenten leven, is men toch vrij goed te spreken over het feit dat registratie en melding verplicht is gesteld. De meeste twijfel bestaat over de verplichte melding en registratie van gebeurtenissen met grote materiële schade en gevaar voor werknemers. Het is niet alle respondenten duidelijk welk nut dit heeft.

Hoewel slechts een klein aantal respondenten ooit moeite heeft gehad de Arbeidsinspectie te bereiken om een arbeidsongeval te melden, is dit toch een feit om aandacht aan te schenken, omdat een dergelijke ervaring voor werkgevers zeer demotiverend is.

De registratie en melding valt in de meeste gevallen onder de verantwoordelijkheid van de veiligheidskundige; echter ook veel personeelsfunctionarissen, lijnchefs en directieleden hebben het in hun takenpakket. De uitvoering van de melding en registratie voor de Arbowet en die voor de Ziektewet is vaak gescheiden, wat verklaart waarom de respondenten weinig moeite hebben met de verschillen in definities en procedures in beide wetten.

Drempels voor het melden en registreren ontstaan onder andere door een gebrek aan motivatie en een gebrek aan kennis bij de betrokken werknemers en leidinggevenden. Een gebrek aan motivatie kan ook samenhangen met een gebrek aan kennis: wie geen inzicht heeft in het belang van registratie en melding voor zichzelf en anderen, is niet zo geneigd er moeite voor te doen. Gebrek aan motivatie om aan de Arbeidsinspectie te melden ontstaat soms doordat er twijfels bestaan of de Arbeidsinspectie iets doet met de verstrekte gegevens.

Het is bemoedigend dat, ondanks het feit dat Artikel 9 pas twee jaar in werking is, er toch in een aantal arbeidsorganisaties een positief effect van de wettelijke verplichtingen waar te nemen is.

Concluderend: er is nog veel voorlichting nodig. Het meest noodzakelijk lijkt voorlichting over de achtergronden van de meldings- en registratieverplichtingen, en het geven van inzicht in de manier waarop de Arbeidsinspectie met de ongevalgegevens omgaat. Het blijkt dat het niet reageren van de Arbeidsinspectie op meldingen van ongevallen demotiverend werkt voor de betrokkenen in bedrijven en instellingen; het soms niet kunnen bereiken van de Arbeidsinspectie heeft eenzelfde effect. De AI zou moeten zorgen voor een meer klantgerichte benadering, waarvan terugkoppeling na directe meldingen een belangrijk onderdeel vormt. Nader inzicht in het gebruik van ongevalgegevens door de Arbeidsinspectie lijkt wenselijk.

Veel voorlichting is nog nodig voor werknemers: ten eerste begint het vastleggen van gegevens over ongevallen bij de betrokkenen bij een ongeval, en ten tweede moeten werknemersvertegenwoordigers op de hoogte zijn van de verplichtingen voor ze er iets mee kunnen doen.

Omdat niet altijd dezelfde soort functionarissen met registratie en melding belast is, zou voorlichting over de uitvoering van de melding en registratie via verschillende kanalen gegeven kunnen worden.

In het publicatieblad over artikel 9 zou duidelijker omschreven moeten worden wat onder registreren en melden verstaan wordt. Meer uitleg over de eisen waaraan een register moet voldoen is wenselijk. De omschrijving van "ongeval met werkstaking" zou duidelijker kunnen; voorbeelden van definities die niet aan de wet voldoen werken mogelijk verhelderend.

LITERATUUR

Arbeidsinspectie (1988), Melding en registratie van ongevallen en beroepsziekten (artikel 9 Arbeidsomstandighedenwet), Concept publicatie 13. Voorburg: Directoraat-Generaal van de Arbeid.

Putten, D.J., Smit, H.A., Sikkema-de Graaff, J.S.(1989), Het melden en registreren van beroepsziekten: een evaluatie van de praktijk bij zes bedrijfsgezondheidsdiensten. NIPG/TNO. Voorburg: Directoraat-Generaal van de Arbeid, S10-2.

VRAGENLIJST ARTIKEL 9

(Introductie (naam en functie interviewer; bekend met NIA? Zo nee, uitleg (folder ?)); doel onderzoek (evaluatie onderdeel Arbowet m.b.t. arbeidsongevallen); interview bij zowel werkgever als werknemer i.v.m. beider arboverantwoordelijkheid; strikte geheimhouding verzekerd.)

---

1. Code of schuilnaam voor het bedrijf:

2. Sector/bedrijfstak:

3. Provincie:

4. Aantal werknemers:

5.a. Heeft het bedrijf één of meerdere van de volgende functionarissen/commissies, afdelingen etc.? (opnoemen)

- 1 veiligheidsfunctionaris
- 2 Arbo-functionaris
- 3 OR/DC
- 4 VGW-commissie van de OR
- 5 Arbo-commissie
- 6 Arbo-verantwoordelijke administrateur
- 7 (hoofd) Personeelszaken
- 8 bedrijfsarts
- 9 andere: .....

5.b. Wordt er in uw bedrijf iets gedaan op het gebied van veiligheidszorg?

- 1 ja   Zo ja, in welke vorm? (indien nodig, opnoemen)
  - 1 veiligheidsvoorschriften
  - 2 persoonlijke beschermingsmiddelen

- 3 inkoopnormen
- 4 ongevallenonderzoek
- 5 voorlichting
- 6 opleiding
- 7 anders, nl .....

2 nee

6. Functie van de informant:

- 1 directielid
- 2 veiligheidsfunctionaris
- 3 Arbo-functionaris
- 4 woordvoerder OR
- 5 lid VGW-commissie
- 6 lid Arbo-commissie
- 7 Arbo-verantwoordelijke (gedelegeerd)
- 8 PZ-functionaris
- 9 administrateur
- 10 bedrijfsarts
- 11 anders: .....

7.a. Heeft er zich in uw bedrijf/instelling wel eens een bedrijfsongeval voorgedaan?

- 1 ja -> 7.b.
- 2 nee -> 7.c.
- 3 weet niet -> 9.a.

7.b. Zo ja, kunt u zeggen wanneer het laatste bedrijfsongeval gebeurde?

- 1 Op ../../19.. -> 8.a
- 2 nee -> 8.a

7.c. Dan willen we u toch de volgende vragen stellen: Selectie van vragen: Deze worden met een asterisk * aangegeven.

8.a. Hebben zich in het verleden vaker bedrijfsongevallen voorgedaan?

- 1 ja -> 8.b
- 2 nee -> 9.a
- 3 weet niet -> 9.a.

8.b. Hoeveel bedrijfsongevallen per jaar waren dat ongeveer?
... ongevallen per jaar.

weet niet

* 9.a. Welke omschrijving van bedrijfsongeval hanteert uw bedrijf?

(Wat verstaat u onder een bedrijfsongeval?)

* 9.b. Waar komt die omschrijving vandaan?

* 10.a. Bent u bekend met het bestaan van artikel 9 van de Arbowet, namelijk: melding en registratie van ongevallen en incidenten met grote materiële schade?

- 1 ja -> 10.b
- 2 nee -> 10.c

* 10.b. Kunt u zeggen wat daarin staat?

(Dit is geen strikvraag! Wij vragen dit omdat het artikel op bepaalde punten onduidelijk zou kunnen zijn en wij willen te weten komen op welke punten.)

- 1 ja -> (wat?) -> 11.a.
- 2 nee -> Vertellen wat er in staat. (Alle bedrijven en instellingen in Nederland zijn verplicht om arbeidsongevallen te registreren, en ze in bepaalde gevallen ook te melden)

* 11.a. Registreert uw bedrijf arbeidsongevallen? Onder registratie wordt in dit geval verstaan: het schriftelijk of per computer vastleggen van gegevens per arbeidsongeval.

1 ja

2 nee -> selectie met # ; als geen ongevallen en

3 weet niet-> geen registratie, dan selectie met #*

NB: wel zoveel mogelijk routing volgen

* 11.b. Wie (welke functie) is ervoor verantwoordelijk dat de registratie plaatsvindt?

.....

* 11.c. Wie (welke functie) is degene die de feitelijke registratie moet doen?

.....

#* 12.a. Maakt uw bedrijf ook een onderscheid naar de ernst van het bedrijfsongeval?

1 ja -> 12.b

2 nee -> 12.c

3 weet niet -> 13.a.

#* 12.b. Zo ja, welk onderscheid is dat?

1 ongevallen zonder verzuim

2 ongevallen met verzuim

3 ernstige ongevallen

4 dodelijke ongevallen

5 gebeurtenissen met grote materiële schade

6 andere vormen, te weten:

7 weet niet

-> 13.a.

#* 12.c. Zo nee, wat kan dan voor u een ernstig ongeval zijn?

13.a. Welke bedrijfsongevallen worden geregistreerd? (Zelf laten noemen; als dat niet gaat, dat lijstje langs gaan)

- 1 verzuimongevallen
- 2 ernstige ongevallen
- 3 dodelijke ongevallen
- 4 andere, te weten: .....
- 5 weet niet -> 13.c

13.b. Onderscheidt uw bedrijf genoemde soorten ongevallen ook in de registratie?

- 1 ja
- 2 nee, want .....
- 3 weet niet

13.c. Op welke wijze wordt er geregistreerd?

- 1 GAK-formulier
- 2 ongevallenformulier
- 3 schriftelijk, nl.....
- 4 anders, te weten: .....
- 5 weet niet

13.d. Binnen welke termijn worden de gegevens over het ongeval vastgelegd?

.....

#* 14. Artikel 9 van de Arbowet kent een indeling in soorten arbeidsongeval, namelijk ongeval met letsel en werkstaking, ernstig ongeval en dodelijk ongeval. Kunt u aangeven wat de Arbowet hieronder verstaat?

- 1 ja
- 2 nee

(Toelichting op beide antwoorden vragen en noteren of het klopt wat betrokkene bij "ja" aangeeft).

#15. Gebruikt u deze indeling?

- 1 ja -> 16.a
- 2 nee -> Waarom niet: ..... -> 17
- 3 weet niet -> 17

#16.a. Kunt u met deze indeling uit de voeten?

- 1 ja -> 17
- 2 nee -> 16.b

#16.b. Waarom niet ?

.....

#* 17. Wat wordt in uw bedrijf/instelling verstaan onder een ongeval met verzuim? Of gebruikt uw bedrijf dit begrip niet?

(Laten uitleggen, en zelf bepalen of het antwoord 1 of 2 is; als afwijkend van de Arbowet, dit zeggen en vragen waarom)

- 1 definitie volgens Arbowet (werk gestaakt en niet meer hervat)
- 2 afwijkend, nl:.....
Reden afwijking:.....
- 3 Dit begrip wordt in het bedrijf niet gebruikt
- 4 Weet niet

#* 18. Wat wordt in uw bedrijf/inrichting verstaan onder een ernstig ongeval? Of gebruikt uw bedrijf dit begrip niet?

(Met name letten op manier en termijn van vaststellen blijvend letsel.) Indien afwijkend van Arbowet-definitie: hoe en waarom?

(Laten uitleggen, en zelf bepalen of het antwoord 1 of 2 is; als afwijkend van de Arbowet, dit zeggen en vragen waarom)

- 1 definitie volgens Arbowet
- 2 afwijkend van definitie in Arbowet, te weten:
.....
.....
Reden afwijking:
.....
- 3 dit begrip wordt niet gebruikt
- 4 weet niet

- #* 19. Wat wordt in uw bedrijf/inrichting verstaan onder een dodelijk ongeval? (Met name letten op de termijn tussen datum ongeval en overlijden.) Indien afwijkend van de Arbowet-definitie: hoe en waarom?
(Laten uitleggen, en zelf bepalen of het antwoord 1 of 2 is; als afwijkend van de Arbowet, dit zeggen en vragen waarom)
- 1 definitie volgens Arbowet
  - 2 afwijkend van definitie in Arbowet, te weten:
.....
.....
Reden afwijking:
.....
  - 3 weet niet
- #* 20. Van welke personen worden arbeidsongevallen in uw bedrijf geregistreerd?
- 1 Werknemers in loondienst (allemaal, bijvoorbeeld ook kantoorpersoneel)?
  - 2 Inleenkrachten, bijvoorbeeld uitzendkrachten?
  - 3 Oproepkrachten?
  - 4 Stagiaires?
  - 5 Vrijwilligers?
  - 6 Weet niet
21. De Arbowet verplicht registratie van arbeidsongevallen van alle personen die onder gezag van de werkgever arbeid verrichten. Dat zijn bijvoorbeeld werknemers in loondienst, inleenkrachten, stagiaires en vrijwilligers. Is dat voor uw bedrijf een werkbare verplichting (toelichting)?
- #* 22. Heeft er zich in uw bedrijf wel eens een incident voorgedaan met grote materiële schade? (> f 100.000,—)
- 1 ja -> 23.
  - 2 nee -> 24.a
  - 3 weet niet -> 24.a

#* 23. Wanneer gebeurde het laatste incident met grote materiële schade?

Op (datum) ../../19..

weet niet

#* 24.a. Bent u ervan op de hoogte dat de Arbowet ook in bepaalde gevallen registratie van incidenten met grote materiële schade verplicht stelt?

1 ja -> 24.b.

2 nee -> Uitleg: Als f100.000,- schade en als er gevaar voor werknemers heeft bestaan bij het incident. -> 24.c.

#* 24.b. Zo ja, in welke situaties volgens u?

.....

Indien niet correct => Uitleg: Als f100.000,- schade en als er gevaar voor werknemers heeft bestaan bij het incident.

#* 24.c. Worden dergelijke incidenten (dus met gevaar voor werknemers) in uw bedrijf als zodanig geregistreerd?

1 ja -> 25.a.

2 nee -> 24.d.

3 weet niet -> 25.a.

* 24.d. Zo nee, waarom niet?

De volgende vragen gaan over de melding van arbeidsongevallen en incidenten met grote materiele schade. Onder melding verstaan we: het kenbaar maken van het ongeval aan een instantie buiten het bedrijf.

#25.a. Als er in uw bedrijf bedrijfsongevallen of incidenten met grote materiele schade voorkomen, worden die dan door uw bedrijf gemeld aan een externe instantie?

1 ja -> 25.c.

2 nee -> 25.b.

3 weet niet -> 28.

#25.b. Waarom niet? .....

#25.c. Welk soort ongevallen/incidenten worden aan welke instantie gemeld (aankruisen)? Als de respondent het niet direct weet, dan mogelijkheden opnoemen.

	GAK/BV	ABP	AI	pol.	overig
verzuimongevallen	.	.	.	.	.
ernstige ongevallen	.	.	.	.	.
dodelijke ongevallen	.	.	.	.	.
gebeurt. met gr. mat.					
schade + gevaar	.	.	.	.	.
andere ongevallen/ incidenten	.	.	.	.	.

Als AI aangekruist is -> 25.d.

Als onbekend, of AI niet aangekruist -> 28.

#25.d. Indien melding aan de AI plaatsvindt (zie 25.c.), van welke werknemers?

- 1 Werknemers in loondienst?
- 2 Inleenkrachten, bijvoorbeeld uitzendkrachten?
- 3 Oproepkrachten?
- 4 Stagiaires?
- 5 Vrijwilligers?
- 6 Weet niet

#* 25.e. Wie (welke functionaris) is ervoor verantwoordelijk dat de melding aan de AI plaatsvindt?

.....

#* 25.f. Wie (welke functionaris) is degene die de feitelijke melding aan de AI doet?

.....

#26. Op welke wijze wordt er aan de AI gemeld? (opnoemen)

- 1 telefonisch
- 2 anders, te weten:

#27.a. Binnen welke termijn vindt de melding aan de AI plaats?

.....

#27.b. Doen er zich bij de melding aan de AI wel eens problemen voor? Welke?

.....

#28. Voor de melding van arbeidsongevallen geldt in de Arbowet dat de arbeidsongevallen van die werknemers, die onder het gezag van de werkgever arbeid verrichten, aan de AI gemeld moeten worden, dus ook die van uitzendkrachten, stagiaires en vrijwilligers. Is dat voor uw bedrijf een werkbare verplichting (toelichting)?

1 ja, want .....

2 nee, want .....

3 weet niet

#* 29.a. Is er in uw bedrijf een procedure voor de melding/registratie van arbeidsongevallen en incidenten met grote materiële schade? Onder procedure verstaan we een beschrijving van welke acties ondernomen moeten worden om tot registratie en melding van een ongeval of incident te komen.

1 ja -> 29.b

2 nee -> 32

3 weet niet -> 32

#* 29.b. Is die procedure op schrift gesteld?

(Bijvoorbeeld onderdeel van het vooraf opgevraagde Arbo-beleidsplan?)

1 ja -> 29.c

2 nee -> 29.d

#* 29.c. Wie hebben de procedure op schrift ontvangen?

De volgende functionarissen:

#* 29.d. Hoe is die procedure dan bekend geworden bij betrokkenen? Door middel van: Bijvoorbeeld voorlichting?

Aan?

- 1 mondelinge voorlichting .....
- 2 anders, te weten .....
- 3 niet bekend bij betrokkenen

#30. Is het mogelijk om zich aan deze procedure te houden?

- 1 ja -> 31.a
- 2 nee -> Waarom niet? ..... -> 31.a
- 3 weet niet -> 31.a

#* 31.a. In sommige bedrijven is de procedure nader uitgewerkt in een 'checklist' voor te nemen acties voor de melding en registratie van incidenten.

Is er ook zo'n checklist in uw bedrijf?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet

-> 33

* 32. Wat zou u doen als er zich een ongeval voordeed?

Als vraag 10.a. nee, dan -> 34

#* 33. Eerder hebt u aangegeven dat u op de hoogte was van het bestaan van artikel 9 Arbowet. Uit welke bron of bronnen hebt u informatie over artikel 9 gekregen?

a. branche-organisatie, t.w.:

- 1 cursus
- 2 folder/brochure
- 3 lezing
- 4 mondelinge voorlichting
- 5 anders, te weten .....

b. bedrijfsvereniging, t.w.:

- 1 cursus
- 2 folder/brochure
- 3 lezing
- 4 mondelinge voorlichting
- 5 anders, te weten .....

c. arbeidsinspectie

- 1 cursus
- 2 folder/brochure
- 3 lezing
- 4 mondelinge voorlichting
- 5 anders, te weten .....

d. andere instituten, nl. ...., d.m.v.:

- 1 cursus
- 2 folder/brochure
- 3 lezing
- 4 mondelinge voorlichting
- 5 anders, te weten .....

e. publikaties in .....

#* 34.a. Is er in uw bedrijf/inrichting voorlichting gegeven over de meldings- en registratieverplichtingen ingevolge de Arbowet?

- 1 ja -> 34.b.
- 2 nee -> 35
- 3 weet niet -> 35

#* 34.b. Zo ja, door welke functionaris(sen) aan wie?

** 35. Valt uw bedrijf/inrichting onder de werking van de Ziekte-
wet?

- 1 ja -> 36
- 2 nee -> 40.a
- 3 weet niet -> 40.a

** 36. Er is ook een meldingsplicht voor arbeidsongevallen
volgens de Ziektewet.

Bent u bekend met de meldingsplicht in de Ziektewet?

- 1 ja
- 2 nee

Kijk naar het antwoord op vraag 25.c. Misschien is daar
al de melding aan de BV aangegeven.

** 37.a. Worden arbeidsongevallen aan de bedrijfsvereniging c.q.
het GAK gemeld?

- 1 ja -> 37.b
- 2 nee -> 37.c
- 3 weet niet -> 39.a

** 37.b. U hebt aangegeven dat arbeidsongevallen door uw bedrijf
aan de BV/het GAK gemeld worden. Kunt u zeggen welk
soort ongevallen worden gemeld?

- 1 ongevallen met verzuim
- 2 anders, nl.: .....
- 3 weet niet

-> 38

* 37.c. Waarom niet?

-> 39.a

#38. Van welke personen worden arbeidsongevallen voor de Ziekte-
wet gemeld?

- 1 Werknemers in loondienst (allemaal, bijvoorbeeld ook kantoorpersoneel)?
- 2 Inleenkrachten, bijvoorbeeld uitzendkrachten?
- 3 Oproepkrachten?
- 4 Stagiaires?
- 5 Vrijwilligers?
- 6 Weet niet

#39.a. Is het u bekend, dat er verschillen bestaan tussen Arbowet en Ziektewet wat betreft de manier van melden en registren?

- 1 ja -> 39.b
- 2 nee -> 40.a Toelichting geven; de verschillen staan hieronder beschreven.

#39.b. Zo ja, wat zijn volgens u de verschillen?

- 1 Verschil in doelgroep/andere definitie van werknemer
- 2 Ziektewet alle verzuimongevallen schriftelijk melden, Arbowet alleen de ernstige en dodelijke ongevallen en incidenten met grote materiele schade en gevaar voor werknemers telefonisch melden
- 3 Arbowet verplicht register, Ziektewet niet
- 4 andere verschillen, nl .....
- 5 weet niet -> toelichting geven; zie 1,2 en 3

#39.c. Zijn die verschillen voor u verwarrend? Toelichting vragen.

- 1 ja, want .....
- 2 nee, want .....

** 40.a. Vaak wordt gezegd dat er allerlei drempels zijn die een goede melding en registratie van arbeidsongevallen belemmeren.

Denkt u dat het in uw bedrijf/inrichting voorkomt dat arbeidsongevallen niet in alle gevallen geregistreerd of gemeld worden?

- 1 ja -> 40.b
- 2 nee -> 40.c
- 3 weet niet -> 41

** 40.b. Hebt u een idee hoe dat komt?

- 1 Gebrek aan kennis bij werknemer
- 2 Werknemer is bang voor sancties
- 3 Werknemer wil bonus bij weinig ongevallen niet missen
- 4 Middenkader is bang voor sancties of wil geen slecht figuur slaan
- 5 De artikelen wel gelezen, maar niet begrepen
- 6 Gebrek aan kennis bij werkgever
- 7 Werkgever wil AI buiten de deur houden
- 8 Gebrek aan sancties voor werkgever (Ziektewet)
- 9 De kans dat de AI erachter komt is gering (Arbowet)
- 10 Werkgever wil niet dat het bedrijf een slechte naam krijgt
- 11 Na melding wordt registratie vergeten
- 12 De regelgeving is te ingewikkeld
- 13 De werkgever ziet het nut van registratie en melding niet opwegen tegen de kosten
- 14 Andere oorzaken, te weten:
.....
.....

** 40.c. Waarom denkt u dat?

.....
.....

#* 41. In artikel 9 Arbowet wordt de aanwezigheid van een ongevallenregister in het bedrijf verplicht.

Weet u wat een ongevallenregister is?

- 1 ja
- 2 nee -> uitleggen wat een ongevallenregister is:
gegevens over alle arbeidsongevallen en incidenten met grote materiele schade en gevaar voor werknemers, over minimaal het afgelopen jaar, op een plaats in het bedrijf bijeengebracht.

* 42. Is er in uw bedrijf/inrichting een ongevallenregister aanwezig?

- 1 ja -> 43
- 2 nee -> 45.a
- 3 weet niet -> 45.a

* 43. In welke vorm?

- 1 GAK-briefjes
- 2 Registratieformulieren
- 3 Verzamelstaat
- 4 Anders, namelijk: .....
- 5 Weet niet

* 44. Welke soorten ongevallen worden in uw bedrijf in het register opgenomen?

- 1 Verzuimongevallen
- 2 Ernstige ongevallen
- 3 Dodelijke ongevallen
- 4 Incidenten met grote materiële schade en gevaar voor werknemers
- 5 Anders, namelijk: .....
- 6 Weet niet

#* 45.a. Artikel 9 Arbowet regelt dat bepaalde functionarissen het ongevallenregister mogen inzien. Is het u bekend dat de OR/DC inzagerecht heeft?

- 1 ja -> 45.b
- 2 nee -> 46.a

#* 45.b. Is u bekend wie nog meer inzagerecht hebben?

- 1 ja, nl .....
- 2 nee -> vertellen: AI

-> 45.b; echter als 42 = weet niet, dan -> 46.a

* 45.b. Wordt daarvan gebruik gemaakt? Door wie? En in welke situaties? .....

#* 46.a. In 1988 is artikel 9 van de Arbowet van kracht geworden. Zijn er in uw bedrijf/inrichting in verband daarmee wijzigingen doorgevoerd in de manier van ongevallen registreren en/of melden?

- 1 ja -> 46.b
- 2 nee -> 46.c
- 3 weet niet -> 47.a

#* 46.b. Welke wijzigingen?

.....
-> 47.a

#* 46.c. Nee, want .....

#* 47.a. Bestaat er in uw bedrijf/inrichting behoefte aan meer informatie over de registratie en melding van arbeidsongevallen en incidenten?

- 1 ja -> 47.b
- 2 nee -> 48.a

#* 47.b. In welke vorm, voor welke doelgroep, met welk soort inhoud?

.....
.....

#* 48.a. Heeft de invoering van verplichte melding, registratie en inzagerecht invloed (gehad) op de manier waarop in uw bedrijf/inrichting met veiligheid wordt omgegaan?

- 1 ja -> 48.b
- 2 nee -> 48.c
- 3 weet niet -> 49

#* 48.b. Op welke manier?

.....
.....

-> 49

#* 48.c. Wilt u uw antwoord toelichten?

.....

49. Wat wordt er in uw bedrijf/instelling verder nog gedaan met de ongevalsgegevens?

(Bijvoorbeeld opname in Arbo-jaarverslag, basis voor maatregelen?)

.....
.....
.....

#* 50. Wat vindt u ervan dat ongevallen met ernstig letsel bij de AI gemeld moeten worden?

(Goede zaak/slechte zaak; waarom?)

.....
.....

#* 51. Wat vindt u ervan dat dodelijke ongevallen bij de AI gemeld moeten worden?

[Evt. toelichting vragen!]

.....

#* 52. Wat vindt u ervan dat incidenten met grote materiële schade en gevaar voor werknemers bij de AI gemeld moeten worden?

[Evt. toelichting vragen!]

.....

#* 53. Wat vindt u ervan dat registratie van ongevallen door de Arbowet verplicht is?

[Evt. toelichting vragen!]

.....

HARTELIJK DANK VOOR UW MEDEWERKING